

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПРИВАТНИЙ ЗАКЛАД
«ДНІПРОВСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
Кафедра психології**

На правах рукопису

ПАВЛОВСЬКА МАРИНА СЕРГІЇВНА

**ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ КОХАННЯ ТА ЗАКОХАНOSTІ
У ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ**

Спеціальність	053	Психологія
	(код)	(назва спеціальності)
Освітня програма	Психологія	
	(назва)	
Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня	бакалавра	

Науковий керівник:
Агапова Ірина Миколаївна,
старший викладач

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол засідання кафедри психології

№__15_від_15.05.2025

Завідувач кафедри психології

 Людміла ПРИСНЯКОВА

Нормоконтроль Наталія СЕРГІЄНКО

Дніпро, 2025

ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПРИВАТНИЙ ЗАКЛАД
«ДНІПРОВСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ

Кафедра психології
Освітній ступінь бакалавр
Спеціальність 053 Психологія
Освітня програма «Психологія»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
психології
 Людмила ПРИСНЯКОВА
16. 06. 2024

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
ПАВЛОВСЬКА МАРИНА СЕРГІЇВНА

(прізвище, ім'я, по батькові здобувача вищої освіти)

1. Тема роботи: **«Особливості прояву кохання та закоханості у юнацькому віці»**

2. Науковий керівник: Агапова Ірина Миколаївна, старший викладач кафедри психології

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

3. Термін подання роботи на кафедру 02.06.2025 р.

4. Мета кваліфікаційної роботи: теоретично обґрунтувати та емпірично дослідити вплив особливостей прояву кохання та закоханості у юнацькому віці.

5. Завдання кваліфікаційної роботи:

1. Здійснити теоретичний аналіз психологічних підходів до розуміння феноменів кохання та закоханості.

2. Визначити вікові психологічні особливості юнаків у контексті проявів кохання та закоханості.

3. Виявити ключові психологічні чинники, що впливають на прояв кохання та закоханості у юнацькому віці.

4. Підібрати психодіагностичні методики та провести емпіричне дослідження впливу психологічних чинників на особливості прояву кохання та закоханості у юнаків.

5. Проаналізувати отримані результати та сформулювати висновки щодо особливостей романтичних переживань у юнацькому віці та чинників, що на них впливають.

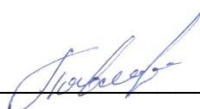
КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

№	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
	Написання вступу	жовтень 2024 р.	виконано
	Написання першого розділу	листопад 2024 р.	виконано
	Написання другого розділу	грудень-січень 2024-2025	виконано
	Проходження переддипломної практики	лютий 2025 р.	виконано
	Написання другого розділу	березень 2025 р.	виконано
	Аналіз отриманих результатів та завершальний етап написання другого розділу	квітень 2025 р.	виконано
	Передзахист кваліфікаційної роботи	травень 2025 р.	виконано

Науковий керівник

 Ірина АГАПОВА

Здобувач вищої освіти

 Марина ПАВЛОВСЬКА

Дата видавання завдання 17.08.2024 р.

АНОТАЦІЯ

ПАВЛОВСЬКА М. С. Особливості прояву кохання та закоханості у юнацькому віці / Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «бакалавра» за спеціальністю 053 Психологія (освітньо-професійна програма «Психологія»). ВНПЗ ДГУ. Дніпро, 2025.

У кваліфікаційній роботі (перший розділ) розкрито психологічні чинники, що впливають на прояв кохання та закоханості у юнацькому віці. Обґрунтовано актуальність проблеми крізь призму того, що юнацький вік є сенситивним періодом для особистісного розвитку, включаючи сферу романтичних стосунків. Проаналізовано основні наукові підходи до феномену кохання та закоханості, окреслено роль типу прив'язаності, рівня емпатії, віку, статі та гендерної ідентичності та особливостей прояву кохання в юнацькому віці.

Мета: теоретично обґрунтувати та емпірично дослідити психологічні особливості прояву кохання та закоханості у юнацькому віці.

Об'єкт – кохання як психологічний феномен.

Предмет дослідження – психологічні особливості прояву кохання та закоханості у юнацькому віці.

Для досягнення мети дослідження підібрані психодіагностичні методики та проведено емпіричне дослідження (другий розділ) серед юнацької молоді – здобувачів вищої освіти. Дослідження охопило 68 осіб юнацького вікового періоду (юнаків та дівчат).

Результати емпіричного аналізу засвідчили, що одними з найбільш значущих чинників особливостей прояву кохання та закоханості є тип прив'язаності, рівень розвитку емпатійних здібностей, вікові, статеві та гендерні особливості.

Гіпотеза дослідження підтвердилась - психологічні чинники такі як: вік, стать, рівень емпатії, тип прив'язаності та гендерна ідентичність дійсно впливають на особливості прояву кохання та закоханості у юнацькому віці.

Наукові публікації здобувача:

Павловська М. С. Психологічні особливості розвитку романтичних стосунків у здобувачів вищої освіти. Електронний збірник матеріалів конференції «Соціально-психологічні засади розвитку особистості в освітньому процесі, ХНПУ імені Г. С. Сковороди (15 травня 2025 року). С. 85.

Ключові слова: взаємини, відносини, захоплення, закоханість, кохання, любов, пристрасть, прив'язаність, флірт

ABSTRACT

PAVLOVSKA M. S. Peculiarities of the manifestation of love and falling in love in adolescence / Qualification work for the degree of "bachelor" in the specialty 053 Psychology (educational and professional program "Psychology"). VNPZ DSU, Dnipro, 2025.

The qualification work (first section) reveals psychological factors that influence the manifestation of love and falling in love in adolescence. The relevance of the problem is substantiated through the prism of the fact that adolescence is a sensitive period for personal development, including the sphere of romantic relationships. The main scientific approaches to the phenomenon of love and falling in love are analyzed, the role of the type of attachment, the level of empathy, age, gender and gender identity and the features of the manifestation of love in adolescence are outlined.

Purpose: to theoretically substantiate and empirically investigate the psychological features of the manifestation of love and falling in love in adolescence.

Object – love as a psychological phenomenon.

Subject of the study – psychological features of the manifestation of love and falling in love in adolescence.

To achieve the goal of the study, psychodiagnostic methods were selected and an empirical study (second section) was conducted among young people – higher education students. The study covered 68 people of the adolescent age period (boys and girls).

The results of the empirical analysis showed that one of the most significant factors in the features of the manifestation of love and falling in love is the type of attachment, the level of development of empathic abilities, age, sex and gender characteristics.

The hypothesis of the study was confirmed - psychological factors such as: age, gender, level of empathy, type of attachment and gender identity really affect the features of the manifestation of love and falling in love in adolescence.

Scientific publications of the applicant:

Pavlovska M. S. Psychological features of the development of romantic relationships in higher education students. Electronic collection of materials of the conference "Socio-psychological principles of personality development in the educational 0.45 process, KhNPU named after G. S. Skovoroda (May 15, 2025). P. 85

Keywords: relationships, relationships, passion, infatuation, love, love, passion, attachment, flirting.

ЗМІСТ

ВСТУП	9
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПРОЯВУ КОХАННЯ ТА ЗАКОХАНOSTІ У ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ.....	13
1.1. Загальна характеристика кохання та закоханості.....	13
1.2. Підходи до вивчення кохання та закоханості у вітчизняній та зарубіжній літературі.....	22
1.3 Особливості прояву кохання та закоханості у юнацькому віці	32
Висновки до розділу 1	42
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПРОЯВУ КОХАННЯ ТА ЗАКОХАНOSTІ СЕРЕД ЮНАКІВ	45
2.1. Організація та хід дослідження	45
2.2. Аналіз та інтерпретація результатів дослідження за методиками	52
2.2.1. Шкала любові та симпатії Рубіна	52
2.2.2. Методика «Маскулінність – фемінінність» Сандри Бем	56
2.2.3. Шкала любовних відносин (К. і С. Хендрік).....	58
2.2.4. Методика «Триангулярна шкала Стернберга».....	64
2.2.5. Методика «Самооцінка типу прихильності»	67
2.2.6. Методика «Рівень емоційного відгуку» за А. Меграбяном і Н. Епштейном	70
Висновки до розділу 2	72
ВИСНОВКИ.....	74
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАНЬ.....	76
ДОДАТКИ.....	80

ВСТУП

Актуальність теми. Період здобуття вищої освіти є сенситивним для особистісного розвитку, включаючи сферу романтичних стосунків. У період юнацького віку відбувається формування самовизначення, світогляду, цінностей та міжособистісних стосунків. Під час цього вікового періоду виникають перші романтичні стосунки, та через ще обмежений досвід представники юнацького віку можуть плутати такі поняття, як кохання та закоханість. Романтичні стосунки в освітньому середовищі є простором активної соціалізації, формування довіри, емоційної зрілості та відповідальності. На думку Р. Стернберга повноцінне кохання складається з трьох компонентів: інтимності, пристрасті та зобов'язань. Гармонійне поєднання цих компонентів забезпечує стабільність і глибину стосунків. Натомість сучасна молодь часто стикається з формами нестабільних зв'язків (дружба з перевагами, відносини «на пробу»), що вимагають рефлексії та емоційного регулювання.

Здобувачі освіти можуть переживати вплив надмірної ідеалізації, страх втрати, ревності або емоційне вигорання. Відсутність досвіду конструктивного вирішення конфліктів ускладнює розвиток стосунків. У цьому контексті важливо враховувати не лише емоційно-чуттєвий вимір кохання, але й когнітивний – здатність до прийняття рішень, рефлексії, самоконтролю.

Для закоханості характерне ідеалізація, романтичні фантазії, високий рівень пристрасті; для кохання ж у свою чергу характерні підтримка, взаєморозуміння, спільне подолання перешкод, довіра тощо.

Позитивний розвиток романтичних стосунків сприяє формуванню відповідальності, емпатії, довіри, що, у свою чергу, впливає на становлення психологічної зрілості особистості. Університетське середовище як соціально-психологічний простір може бути підтримуючим ресурсом або, навпаки,

джерелом напруги, залежно від характеру взаємодії та особистісної готовності здобувачів до міжособистісної близькості. Таким чином, романтичні стосунки – важлива сфера життєдіяльності молоді, яка впливає на психологічне благополуччя, самоповагу та соціальну адаптацію здобувачів вищої освіти.

Також розуміння своїх почуттів допоможе уникнути, наприклад, вступу у токсичні стосунки.

Значний вклад у вивчення феномену кохання внесли Р. Мей, що диференціював кохання на чотири типи; Е. Фромм, який визначив складові кохання та його види; В. Франкл, що виділив акти кохання, З. Рубін, який розділив кохання на три компоненти; С. Рубінштейн, що вивчав міжособистісну комунікацію; Л. Л. Гозман, що займався типологією кохання; П. С. Ваксютенко вивчав природу появи кохання, як феномену; Т.В. Мельник та В. П. Оленич характеризували феномен закоханості; Г. В. Чайка та С. М. Галушко вивчали феномен прив'язаності, як основу до формування кохання.

Мета: теоретично обґрунтувати та емпірично дослідити психологічні особливості прояву кохання та закоханості у юнацькому віці.

Об'єкт: кохання як психологічний феномен.

Предмет дослідження: психологічні особливості прояву кохання та закоханості у юнацькому віці.

Гіпотеза - ми припускаємо, що:

- особливості переживання кохання та закоханості в юнацькому віці залежать від статі та віку;
- тип прив'язаності впливає на характер романтичних стосунків;
- гендерна ідентичність та рівень емпатії впливають на формування індивідуального стилю кохання.

Методи та методики: в роботі використовувалися три групи методів:

1. теоретичні (аналіз, синтез, узагальнення наукових джерел);
2. емпіричні методи;
3. математико-статистичні (розрахунок середніх значень).

Завдання дослідження:

1. Здійснити теоретичний аналіз психологічних підходів до розуміння феноменів кохання та закоханості.
2. Описати вікові та соціально-психологічні особливості юнацького періоду як періоду становлення емоційно-ціннісних стосунків.
3. Визначити психологічні чинники, що впливають на переживання кохання та закоханості.
4. Підібрати психодіагностичні методики, релевантні до мети дослідження.
5. Провести емпіричне дослідження особливостей прояву кохання та закоханості серед юнаків.
6. Проаналізувати емпіричні дані з урахуванням статевих, вікових та особистісних відмінностей.
7. Сформулювати висновки щодо особливостей романтичних переживань у юнацькому віці та чинників, що на них впливають.

Наукова новизна: полягає у висвітленні зв'язку між емоційно-чуттєвою сферою романтичних переживань юнацтва та сучасними соціокультурними змінами, зокрема трансформаціями уявлень про гендерна, прив'язаність, емоційну зрілість.

Практичне значення кваліфікаційної роботи полягає у тому, що результати емпіричного дослідження можуть бути використані в освітньому процесі при роботі з молоддю, у психологічному консультуванні, а також для формування психологічної обізнаності щодо романтичних почуттів, стилів кохання та потенційних ризиків емоційної залежності.

Особистий внесок здобувача: Павловська М. С. Психологічні особливості розвитку романтичних стосунків у здобувачів вищої освіти. Соціально-психологічні засади розвитку особистості в освітньому процесі : Матеріали наук.-практ. інтернет конференції, 15 травня 2025 р., Харків: Харк.

нац. пед. ун-т; за ред. І. Дорожко, О. Малихіної, Ю. Ходикіної, (електронне видання). Харків : ХНПУ, 2025. С. 85.

Полігон дослідження: дослідження проводилось на базі Центру психологічної допомоги при Дніпровському гуманітарному університеті, у дослідженні прийняли участь 68 осіб, з них 24 учасників чоловічої статі та 44 учасниці жіночої статі віком від 20 до 24 років. Всі вони є здобувачами вищої освіти за спеціальністю «Психологія» ВНПЗ «ДГУ».

Структура кваліфікаційної роботи: кваліфікаційна робота складається зі вступу, 2 розділів (теоретичного та емпіричного), переліку джерел, що містить 34 найменування, 13 додатків. Кваліфікаційна робота містить: 22 таблиці та 12 рисунків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПРОЯВУ КОХАННЯ ТА ЗАКОХАНОСТІ У ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ

1.1. Загальна характеристика кохання та закоханості

Кохання – це відчуття суб'єкта, що характеризуються стійкістю, інтенсивністю та напруженістю, що фізіологічно спричинені сексуальними прагненнями направленними на пробудження в об'єкті захоплення, почуттів еквівалентних по силі, що має сам суб'єкт почуттів [14]. Це – одне з можливих визначень, яке, на нашу думку найбільш змістовно передає сутність категорії кохання у сучасній науковій психологічній літературі [14].

На сьогоднішній день існує багато визначень поняття кохання, ось деякі з них:

Учений П. С. Ваксютенко характеризує кохання інтимністю почуттів та протікає на ряду з емоціями, що виникають через зовнішні фактори, наприклад, ревності, ніжність, захват.

Кохання – це сексуально обумовлене почуття суб'єкта, якому характерні стійкість, інтенсивність та напруженість ці почуття знаходять вихід у соціально сприйнятний спосіб: пробудження еквівалентних почуттів власним в об'єкта кохання маючи на меті бажання до участі у житті свого об'єкта кохання.

Любов – це складне переживання, як емоційне так і когнітивне, воно в себе включає повагу, турботу, прихильність, інтимність та взаєморозуміння з іншою людиною [19].

Закоханість – нестійке, біполярне почуття, що характеризується станом афекту [9].

Науковиці Туровська А. та Мачушник О. Л. у своїй статті зазначають, що закоханість є несвідомим та інстинктивним, відносно стійким явищем, що

базується на сексуальному потязі, самовідданому ставленні та вчинках до об'єкта закоханості [28].

Мельник Т. В. та В. П. Оленіч у своїй статті зазначають, що закоханість характеризується ідеалізацією, короткостроковістю та крихкістю, увага приділяється переважно фізичним якостям людини[4].

Для даного дослідження важливим представляється визначення різниці зазначених понять. Кохання та закоханість це не різні стадії розвитку одного почуття - це окремі та самостійні почуття. Аналіз дозволяє розмежувати ці два поняття. Для зручності сприйняття представимо порівняння у вигляді таблиці[14].

Таблиця 1.1

Порівняльний аналіз кохання та закоханості [14]

Параметр	Кохання	Закоханість
1. Когнітивний / емоційний компонент	Усвідомлене і свідоме почуття, для якого характерні раціональність та прагматизм	Інстинктивне і несвідоме почуття, для якого характерні емоційність та ідеалізація
2. Виникнення / зникнення	Достатньо міцне та стає почуття, яке виникає та зникає поступово, потребуючи значного часу	Достатньо крихке та тимчасове почуття, яке виникає та зникає майже миттєво, не потребуючи багато часу
3. Центр уваги	Виключно взаємне та альтруїстичне почуття, яке зосереджене на одній-єдиній коханій людині. Перевага надається, передусім,	Часто однобічне та егоїстичне почуття, яке зосереджене на собі і своїх переживаннях. Перевага надається,

	душевним якостям людини	передусім, фізичним якостям людини
4. Фізичний контакт	Почуття, яке упорядкує фізичний контакт і на яке суттєво не впливає відстань та розлука	Почуття, яке експлуатує фізичний контакт і для якого відстань та розлука може призвести до розриву
5. Конструктивний / деструктивний компонент	Творче почуття, яке передбачає прагнення до розвитку особистості та докладання певних зусиль для становлення та зміцнення відносин	Руйнівне почуття, яке передбачає певну дезорганізацію особистості та ігнорування проблем, що виникають у відносинах

За етапами розвитку відносин романтичне кохання розподіляється на такі стадії як:

1. Залучення. На цьому етапі відбувається невербальний обмін знаками взаємного інтересу, також проходить перевірка потенційного партнера на предмет відповідності згідно із своїми критеріями привабливості.

2. Захопленість. Цей етап настає у випадку, якщо відповідність до критеріїв привабливості зберігається протягом певного проміжку часу. В основі цього етапу лежать ілюзії щодо (властивостей, можливостей та потреб) партнера.

3. Звикання. Характеризується емоційною нейтральністю, рівень відчуття новизни падає, натомість приходить відчуття звичності.

4. Очікування. На цьому етапі приходить бачення різниці між фантазіями та реальністю, партнери вказують на цю різницю та як наслідок відбувається фіксація на негативних моментах.

5. Розчарування. Для цього етапу характерне переживання негативних емоцій, тут відбувається зміна образу партнера з позитивного на негативний.

6. Досягнення порогу. На цьому етапі приходить усвідомлення про завершення відносин та думки, що марна справа намагатися зберегти відносини.

7. Розрив відносин. Поширенні випадки, що при аналізі відносин один партнер повністю перекладає вину на іншого.

Педерсен та Шумейкер бачили кохання у вигляді п'яти компонентного явища:

- Спільність, яка відбувається виключно з романтичним партнером;
- Невербальне та вербальне вираження своєї прихильності та схильності;
- Усвідомлення та здатність до вирішення проблеми романтичного партнера;
- Ідеалізовані установки, щодо любовних відносин, які проявляються у хвилюванні перед коханою людиною;
- Бажання відповідати на неочікувані бажання партнера;

Науковицею Е. Хатфільд було виділено типи кохання:

1. Любов пристрасна, що характерна некерованою емоційністю. Цей тип обумовлений вихованням та непередбачуваними подіями, що вказують нам на романтичність, внаслідок чого людина закохується. Оптимально перший тип повинен перейти у другий.
2. Любов співчутлива характеризується спільними цінностями, бажанням до спільного проведення часу та спілкування.

А. Афанасьєв створив теорію, яка говорить, що почуття любові виникає у відповідь на бажання бути щасливим знаходячись у парі із суб'єктом в якого

наявні певні психічні властивості, які в людині є дифіцитарними. На його думку психіка людини складається з чотирьох модулів: емоцій – це душа, логіки – це розум, фізики – це тіло та волі – це дух. Усі ці модулі наявні у кожної людини, але в різних пропорціях. Якісь функції є сильнішими, а якісь потребують доповнення – на цьому люди і сходяться – доповнюючи та закриваючи слабкості психіки один одного.

Р. Мей зазначає, що західні науковці розглядають феномен кохання чотирьох типів:

1. Лібідо, секс, жадання;
2. Ерос (вища форма відносин між людьми) – прагнення творчості та відтворення;
3. Філія (дружба, любов братська);
4. Агапе (прототип – любов Бога до людини) – турбота про інших людей.

На погляд Р. Мей, любов – це поєднання вище перелічених типів кохання, різниця є лише у їх пропорціях. Ерос захищає секс від саморуйнування, але сам ерос не виникає без Філії та Агапе, бо напруга та перманентна пристрасть – нестерпна, саме тому виникає приязнь – це розслаблення поряд із коханою людиною. Це дає Еросу час для розвитку та широту для укорінення.

Е. Фромом було виділено складові кохання – це відповідальність і знання, турбота та повага. Науковець також виділив п'ять видів кохання, до складу яких входять: любов братська, батьківська, любов до Бога та самого себе та еротичне кохання.

– Братська любов лежить в основі всіх інших видів кохання, бо воно базується на повазі, співпереживанні та опіці над іншою людиною. Психолог зазначив, що кохання бере свій початок у почуттях до тієї людини, яку суб'єкт почуттів не може використати у власних цілях.

– Батьківська любов передбачає прояв почуттів через декілька ролей, це: любов від дитини до батьків, вона проявляється у поглинанні почуттів від батьків та відсутності віддачу (у дитинстві); материнська любов, вона є безумовною та незалежною від ставлення самої дитини до матері, батьківська любов же характеризується вимогливістю.

– Еротичне кохання, воно направлене на одну людину та характеризується жагою до злиття. Часто помилково інтерпретують перевагу еротичного кохання, як жагу до володіння; В Е. Фромма своє бачення переваги цього виду кохання – любов пари це егоїзм двох, бо вони ідентифікують себе як одне ціле при цьому зникає проблема самотності. Але відокремлюючись від оточуючих кожен із членів пари відокремлюється і від самого себе і від партнера, тому єдність є лише ілюзією.

– Любов до себе, це виявлення загальної направленості людини на любовне ставлення по відношенню до всього. Як різновид любові до себе науковець виділив незрілу любов, якій притаманна нездатність до любові не тільки до інших, але й по відношенню до самого себе – егоїзм.

– Любов до Бога. Науковець співвідносить даний вид любові до віри в Бога та символізує ту духовність на яку спрямована людина.

– Е. Фромм вказав на різницю у любові до Бога у матриархальних та патріархальних релігіях, якщо для першої характерним є любов як до матері, віра в її любов та прощення, то для другої – визнання Бога як суворого та справедливого батька.

Також науковець зробив диференціацію кохання, що залежить від ступеня особистісного розвитку, він виділив незрілу та зрілу любов. Перша часто набуває форму симбіоза, який може мати дві форми: пасивну та активну. Пасивна форма, тобто мазохізм для якого характерне добровільне становлення невід'ємною частиною іншого, така особа віддає своєму партнеру свою свободу задля керування самим собою, у такій взаємодії особа отримує вигоду – відсутність почуття самотності та ризику. Активна форма, тобто садизм та

панування характеризується позбавленням від почуття самотності, бо особа робить свого партнера частиною себе, але при цьому заподіюючи своєму партнеру біль сам садист також страждає, бо він не відчуває себе добре без обожнювання своїм мазохістом. Варто зазначити, що обидві форми симбіозу можуть бути наявними в одній людині. А друга любов – зріла включає в себе підтримання цілісності людини. Така любов характеризується позбавленням особи почуття самотності, при цьому не порушуючи власної індивідуальності, розділяючи власні життя. На відміну від не зрілої любові, ця передбачає перебування в ній, а не «впадіння» та готовність давати щось партнеру, а не отримувати та виконувати ряд функцій для свого партнера: повага, відповідальність та турбота – виконання вище перелічених умов демонструє зацікавленість у тому, щоб кохана людина рухалася своїм власним шляхом та саморозвивалася задля себе, а не для служіння своєму партнеру [2].

3. Фройд ототожнював любов до себе та нарцисизм, тобто звернення лібідо на самого себе. Любов – це прояв лібідо, яка залежить від його спрямованості та взаємовиключають одна одну, якщо на інших людей – це любов, а на себе – любов до себе.

В. Франкл зазначив, що взаємне кохання це акт «віддання та прийняття один одного» та виділив три акти:

I. Сексуальна установка. Зовнішність іншої людини виступає в ролі сексуального подразника.

II. Еротична установка. Цей акт виражає ту форму закоханості, що спрямована не тільки на тілесну оболонку, а й на внутрішній світ людини.

III. Справжнє кохання. Характеризується «пізнанням іншої людини».

Дж. Боулбі у своїй теорії прихильності висвітлює прив'язаність, як змогу до її формування в людини до себе та до обраного оточення. Прив'язаність грає визначальну роль у формуванні позитивних відносин. Дж. Боулбі згідно із своєю теорією прив'язаності визначив такі риси, як:

- Специфічність. Прив'язаність націлена на одну особу або на вузьке коло осіб.
- Тривалість. Прив'язаність підтримується протягом більшої частини життя людини.
- Емоційна залученість. Вона виникає при встановленні, підтримці, розриві, або при відновленні прив'язаності, наприклад при її встановленні виникає почуття радості тоді, як при загрозі або дійсній втраті об'єкта прив'язаності виникає відчуття тривоги.
- Онтогенез. Прив'язаність формується протягом перших 9 місяців від народження, інтенсивність її розвитку залежить від частоти взаємодії дитини із матір'ю, або людини, що її замінює.
- Навчання. У формуванні прив'язаності визначальну роль відіграє важливість здатності навчитися відрізнити знайоме від незнайомого.
- Організація. Запуск прив'язаності продиктований негативними зовнішніми умовами (втома, голод, страх тощо).

Також Дж. Боулбі виділив дві спрямованості прив'язаності:

1. Бажання небезпеки, ризику та вивчення навколишнього світу, продиктоване відходом від матері задля розвитку та вивчення оточуючого середовища.
2. Бажання бути під захистом та у безпеці.

Базуючись на теорії Дж. Боулбі, М. Ейнсворт виділила наступні види прив'язаності:

- 1) Надійна, або безпечна. При розлуці із матір'ю, дитина засмучується, а при її появі – радіє.
- 2) Тривожно-стійка (амбівалентна). При розлуці із матір'ю дитина гнівиться, а при появі її знову упирається від контакту.

3) Уникаюча ненадійна прив'язаність. При розлучі із матір'ю дитина не засмучується, а при появі ігнорує, така поведінка демонструє відсутність прив'язаності [3].

Г. В. Чайка вважає прив'язаність життєвою силою та самооцінкою. У випадку закриття потреби прив'язаності, у людини зростає рівень задоволеності життям та рівень адаптивності у разі настання конфлікту [30].

С. М. Галушко у своїй статті висвітлила визначення прив'язаності, як переклад від англ. «attachment» – прив'язувати, з'єднувати до української цей термін було адаптовано, як прихильність – звідси бере свою назву «теорія прихильності» [3]. С. М. Галушко виділила такі основні ознаки прив'язаності:

1. Вибіркові близькі стосунки із об'єктом прив'язаності.
2. Емоційне відреагування на об'єкт прив'язаності.
3. Відчуття безпеки поряд із об'єктом прив'язаності.

Варто зазначити, що прив'язаність це не інфантильний спосіб поведінки, а адекватна потреба людини.

Дослідники прив'язаності (Л. В. Жихарева, М. А. Василенко, К. В. Пупирьова) вважають, що нормальний розвиток психіки неможливий без формування прив'язаності.

М. Балінт стверджує, що всі прагнення лібідо спрямовані на досягнення «початкової гармонії», зазвичай завдяки оргазму [7].

На формування любові мають вплив наступні аспекти:

1. Самосвідомість та прийняття себе: це сприяє кращому розумінню своїх потреб емоцій, цінностей та мотивів; відсутність негативного ставлення до себе, руйнівного сорому та самокритики.
2. Підтримка (емоційна та соціальна): це позитивно впливає на міжособистісні стосунки, віру у власні сили та самовідчуття.
3. Автономія та самооцінність, їх розвиток сприяє відчуттям контролю над власним життям та внутрішньої сили.

4. Взаємозв'язок між емпатією та взаємодією з іншими, бо ця навичка має вплив на розвиток міжособистісних стосунків та формуванні любові до інших.
5. Витікаючи з попереднього пункту відбувається – розвиток особистості, який включає в себе: розвиток навичок, особистісних якостей, саморефлексії та саморегуляції – це допомагає зберігати позитивну установку на ставлення до інших та до себе [12].

Отже, на основі аналізу понять «кохання» та «закоханість» можна зробити висновок, що це два самостійні явища з відмінним ступенем емоційної глибини, стабільності та когнітивного контролю. Таке розмежування дозволяє чітко ідентифікувати параметри, які варто оцінювати в емпіричному дослідженні. Зокрема, для кохання більш характерні зрілі форми прихильності, емпатія, здатність до саморегуляції; для закоханості – афективна насиченість, ідеалізація, нестабільність. Ці характеристики варто враховувати при оцінці індивідуальних особливостей романтичних переживань у юнацькому віці.

1.2. Підходи до вивчення кохання та закоханості у вітчизняній та зарубіжній літературі

Визначення понять любові та закоханості з наукової точки зору знаходиться на кордоні багатьох теорій та понять, єдиного та універсального визначення любові – не існує. Вивчення різних підходів допоможе краще зрозуміти цей феномен.

Біологізаторський підхід розглядає феномен існування кохання як наслідок еволюційних, адаптаційних та біологічних процесів. Цей підхід робить акцент на ролі гормонів (дофамін та окситоцин), що допомагають у формуванні та підтримці: взаємної привабливості, та прив'язаності між партнерами. Варто також зазначити еволюційну вигоду щодо створення

стабільних стосунків у парі, як предиктора для передачі генетичного матеріалу.

Психодинамічний підхід стверджує, що виникнення любові відбувається внаслідок задоволення психічних потреб; механізму прояву агресії та сексуальності; та компенсації неврівноваженості. Цей напрямок описує формування здатності до кохання на тлі дитячо-батьківських переживань; з точки зору цього напрямку було виділено важливість несвідомої складової кохання та її вплив на любовні стосунки [9].

3. Фройд Стверджував, що якщо соціум задовольняє біологічні, соціальні та духовні потреби людини, то кохання виступає в ролі провідника від егоїзму до альтруїзму, як прагнення до «Я-ідеального». Кохання настає внаслідок розуміння (неусвідомленого) власної недосконалості та направлене кохання на ті риси партнера, що людина хотіла би мати собі [23].

На думку К. Г. Юнга саме лібідо задовольняє (поглинає та синтезує) всі прояви любові (до себе, до інших людей, дітей, ідей та до Батьківщини). Статевий потяг К. Г. Юнг вважав лише одним зі складових цілісної системи[29].

К. Хорні виділила наступні складові любові – надійність почуттів та їх вірність. Визначним для людини є любов до неї не всіх людей, а лише значущих для неї самої [9].

На думку Е. Берна любов має такі риси, як: повага, пристрасть, захоплення, інтимність, дружба та необов'язковість взаємності [1].

Е. Фромм писав, що кохання – це про активність та допомогу, що усуває відчуженість та роз'єднаність [24].

Гуманістичний підхід розглядає поняття кохання як хороший духовний досвід, що спонукає розвиток особистості, та як прояв турботи, емпатії та підтримки. Прихильники гуманістичного напрямку характеризують феномен кохання з точки зору філософського опису, а всі твердження чисто гіпотетичні [22].

Когнітивний підхід фокусується на сприйнятті, мисленні та процесах оцінки. Ця теорія вивчає варіанти сприйняття та пояснення сигналів любові (вербальні та емоційні прояви).

Соціально-психологічний підхід вивчає феномен любові крізь призму взаємодії у соціумі та культурних очікувань (взаємодії у створенні та підтримці стосунків, соціальних очікувань та норм). Також вивчається вплив культурних стереотипів на прояв кохання. Представник соціально-психологічного напрямку – К. Ізард описує кохання як складне біосоціальне явище. З еволюційної точки зору в основу почуття кохання покладено прагнення статевого розмноження, споріднений відбір та генетична мінливість.

Кохання на думку К. Ізарда прив'язане до збудження та задоволення, що відповідно викликається такими емоціями як – інтерес та радість.

Л. Л. Гозман пише, що кохання це суб'єктивна реальність, що супроводжується ейфорією, депресією та збудженням, та має певні поведінкові паттерни.

А. Афанасьєв стверджував, що існують різні чинники для виникнення кохання:

- Кохання-Ерос (базується за принципом протилежності);
- Філія (за тотожністю);
- Агапе (рух від протилежності до тотожності) [9].

Р. Стернберг розробив «триангулярну теорію любові», яка містить в собі 3 основних складових кохання (рис. 1.1):

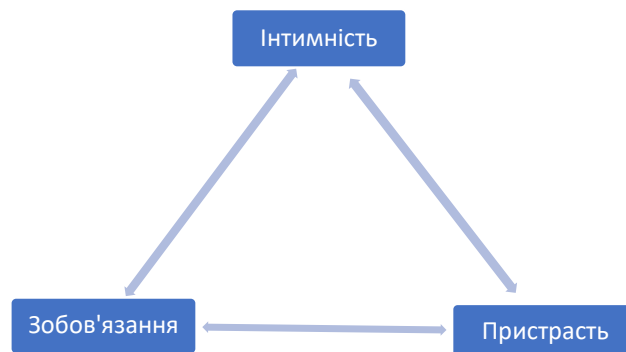

Рисунок 1.1 – Триангулярна теорія любові

- I. Інтимність, вона знаходить свій прояв у спільних заняттях та інтересах, закохані починають ділитися своїми речами, почуттями, думками тощо.
- II. Пристрасть, яка стає причиною сексуального потягу та збудження.
- III. Рішення (виражається у визнанні, що людина кохає іншу)/зобов'язання (проявляється у збереженні цього кохання).

Значення кожного компонента залежить від тривалості відносин:

- У короткострокових відносинах велику роль має «Пристрасть», менший ступінь вираженості має «Інтимність», а «Рішення/Зобов'язання» ролі взагалі не грають.
- У випадку довгостроковий відносин «Інтимність» та «Рішення/Зобов'язання» – грають велику роль, а «Пристрасть» – помірно.

Також ці компоненти мають певний зв'язок із психофізіологічними реакціями. «Пристрасть» обумовлена психофізіологічним збудженням; «Рішення/Зобов'язання» має помірно збудження, а інтимність має проміжний рівень.

Згідно із цією теорією пристрасть досягаючи свого піку на початку відносин з часом йде на спад, тоді як відданість та інтимність зростають з часом.

Від рівня кожного з компонентів залежить вид кохання, наприклад за відсутності «Пристрасті» та «Рішення/Зобов'язання» виникає приязнь (це дружні почуття по відношенню до інших людей). При відсутності «Інтимності» та «Рішення/Зобов'язання» виникає пристрасна любов (прискорюється частота серцевих скорочень, відбувається синтез гормонів та ерекція). За відсутності «Інтимності» та «Пристрасті» виникає любов формальна (з'являється у тривалих, застійних відносинах. В українському суспільстві цей вид кохання зазвичай є завершальною стадією відносин, тоді як в інших суспільствах є першою стадією довготривалих відносин). За відсутності «Рішення/Зобов'язання» виникає – романтичне кохання (поєднання приязні та збудження). За відсутності «Інтимності» говорять про фатальну любов («Рішення/Зобов'язання» приймаються під впливом пристрасті, бо відсутній елемент, що стабілізує – «Інтимність», тому кажуть про високий рівень розлучень). За умови наявності всіх трьох компонентів йде мова про досконалу любов, але цей вид кохання не дає гарантії на довготривалість стосунків. Та за відсутності всіх трьох компонентів визначається відсутність кохання.

На думку Ф. Талліса терміну відчуття закоханості вистачає для «народження» одного, або кількох дітей, а після закоханість, або трансформується у дружбу, або вмирає. Ця думка була спростована американськими вченими, що шляхом вивчення неврологічних реакцій довели, що пристрась не зникає (було проведено порівняння неврологічних реакцій в пар новостворених та пар стверджуючих, що досі кохають один одного) [21].

Джон-Алан Лі виділив наступні види кохання [17]:

Таблиця 1.2

Види кохання за Дж.-А. Лі

Вид:	Характеристика:
Ерос	– Фізичний потяг – Сексуальний магнетизм

	– Не тривале та швидкозгасаюче
Людус	– Гра у вірність один одному без встановлення серйозних стосунків.
Сторге	– Тепла прихильність переростаюча у кохання – Бере свій початок з дружби – Брак пристрасті
Манія	– Потужна пристрасть – Бажання оволодіти партнером – Відчуття то зльоту, то падіння
Прагма	– Людина має уявлення про всі якості кохання.
Агапе	– Базується на постійності та терплячості через релігійні уявлення.

Психотерапевтами було визначено наступне: особам яким притаманні такі типи як Манія, Ерос та Людус хворіють набагато частіше, помирають раніше та іноді насильницько за осіб з іншими типами кохання. Також знижена самооцінка, присутнє відчуття неповноцінності, підвищені тривожність та вразливість і як наслідок психологічні зриви та труднощі у сексуальній сфері.

Особи яким властиві Агапе, Прагма та Сторге хворіють набагато рідше, тривалість життя довше а потомство здоровіше.

Також є диференціація за видовими, вродженими та набутими через недбале виховання типами кохання, тобто люблячі за типами Прагма, Агапе та Сторге мали люблячих батьків та сприятливе виховання, тоді як люблячі за типами Ерос, Манія та Людус виховувалися в дефіциті турботи, уваги та мали недбале виховання. Кожній особі властивий свій домінуючий тип кохання – він залежить від особистісних характеристик: при високій самооцінці – Ерос; тривожно-амбівалентному типу прив'язаності – Манія; екстравертам – Людус та Ерос; особам із високим рівнем тривожності – Манія та низький рівень Прагми. Інтерналам властиві Прагма та Сторге, а екстерналам – Ерос.

Науковиці Донателла Морацціті та Доменіко Канале зазначають про гормональні зміни при закоханості наступне: рівень фенілетиламіну при початковій закоханості та при прийомі амфетамінів схожий.

За іншою гіпотезою закоханість варто розглядати через страх та тривогу, як підтвердження цієї гіпотези виступає виникнення нових соціальних та інтимних зв'язків при загрозі. Варто також відмітити, що стрес та кортикостерон служать причиною утворення парних зв'язків. Також ці нейромедіатори провокують синтез та вивільнення окситоцину, що відповідає за сексуальну та материнську поведінку, які у свою чергу зменшують відчуття тривоги [31].

О. М. Цільмак визначила ряд пасток, в які потрапляють закохані протягом перших тижнів та місяців:

- Пастка впізнавання: почуття кохання з «першого погляду»;
- Пастка безмежності часу: ілюзорне відчуття давності знайомства, хоча знайомство було недавнім;
- Пастка возз'єднання виявляється у ілюзорному відчутті, що партнер допомагає заповнити внутрішню порожнечу або повернути ніби втрачену частину власного «Я»;
- Пастка необхідності проявляється у відчутті неможливості життя без об'єкта своєї закоханості;
- Пастка вічності почуття виявляється у впевненості особи у вічності почуттів між ним та своїм партнером;
- Пастка «обоготворення» знаходить свій прояв у впевненості людини у незвичайності свого партнера, яку не помічають оточуючі;

Вище перелічені пастки можуть проявлятися як усі так і вибірково, це залежить від етапу закоханості (середня тривалість закоханості зазвичай продовжується 6 місяців) та від ступеня залученості людини у почуття.

Також Цільмак зазначила теорії вибору партнера: Теорія гомогамії. Ця теорія передбачає можливість одруження за умови наявного однакового соціального статусу. Наступна – теорія «потреб, які доповнюються». Ця теорія передбачає, що минулий принцип гомогамії має своє місце на існування лише у соціо-культурному контексті, а якщо розглядати особистісний контекст, то

ця теорія наголошує на принципі того, що протилежності притягуються. Теорія фільтрів передбачає проходження через фільтри, що звужують коло вибору партнерів. Перший фільтр – це місце проживання, другий – принцип гомогамії; наступні же фільтри – це встановлення сумісності рольових очікувань та схожості цінностей.

Т. Кемпер заснував свою модель кохання, що базується на двох факторах:

1. Влада – силою домогтися бажаного від партнера.
2. Статус – бажання безпосередньо самого партнера виконати бажане людини.

Сама модель Т. Кемпера передбачає такі види романтичних відносин як:

- Романтичне кохання. Обидва партнери мають владу та статус, тому кожен може позбавити проявів свого кохання іншого, тобто покарати таким чином.
- Любов братська характеризується високим статусом, низькою владою, а отже і відсутністю примусу.
- Любов харизматична, наприклад стосунки на рівні вчитель-учень. У такій парі обидва партнери володіють статусом, але владою лише один.
- «Зрада». Обидва партнери мають владу, але статус є тільки в одного.
- Закоханість. Один з партнерів має і статус і владу, а інший ні перше, ні друге, приклад таких взаємин – це одностороннє кохання.
- «Поклоніння». Один партнер володіє лише статусом, а інший – ні статусом, ні владою, приклад таких відносин є закоханість у актора або персонажа знайомого лише за фільмами.
- Любов між батьками та маленькою дитиною, у такому випадку дитина має високий статус, але низьку владу; батьки же мають високу владу, але низький статус через те, що любов дитини до батьків ще не сформована.

Ще одна класифікація любові належить С. Уотсу та П. Стеннеру. Ця класифікація розглядає кохання крізь призму його розуміння людиною було виділено наступні типи:

1. Кохання-довіра (є провідним у європейській культурі) максимально розкриває особу партнера.
2. Кохання-єднання. Спільні інтереси ставляться вище особистих через злиття партнерів у єдине ціле.
3. Кохання-пристрасть, або «стріла Купідона» характеризується високою інтенсивністю почуттів та як наслідок відбувається втрата здорового судження.
4. Піднесене кохання (вища форма людського зв'язку) сенсом життя вважається об'єкт кохання.
5. Деміфологізоване кохання, воно базується на зручності партнерів та розумінні необхідності компромісів та роботи над відносинами.
6. Гедоністичне кохання полягає в бажанні отримати виключно задоволення.
7. Кохання як швидкоплинна пригода – не егоїстичний спосіб приємно провести час.
8. Кохання як виконання соціальної ролі. У цьому випадку вступ у романтичні відносини або подружні стосунки відбувається через соціальний тиск.
9. Кохання-дружба зазвичай виникає через трансформацію інших видів кохання; почуття вже не яскраві, але сильні та глибокі.

На думку доктора М. С. Пек закоханість – переживання сексуально-еротичного плану. Ми не закохуємося у своїх дітей, друзів, що мають таку ж стать як і ми (виключення, це гомосексуальна орієнтація), хоча ми можемо їх любити та піклуватися про них. Зазвичай закоханість короткотривала, ми не перестаємо любити, просто почуття вже не такі яскраві.

Особливої уваги заслуговує нейробіологічне підґрунтя кохання через те, що близькі стосунки базуються на біологічних механізмах та процесах, їх взаємодія у стосунках формує прив'язаність та емоційні зв'язки між партнерами.

Сандервіт та Мілкмен стверджують, що хімічні агенти-медіатори, що викликають стан закоханості подібні за силою дії синтетичним психоделікам (що здатні викликати психічні розлади), найбільш подібний за дією це 3,4-метілендіоксіметамфетамін (МДМА), або інша назва «екстазі» [26].

За результатами досліджень вчені з'ясували, що при закоханості активується лімбічна система, також на міцність зв'язку між партнерами мають вплив гормони, до прикладу окситоцин – стимулює утворення соціальних зв'язків через прив'язаність; серотонін, норадреналін та дофамін допомагають у регуляції емоцій та прив'язаності до партнера. У виникненні та контролі кохання та прив'язаності мають великий вплив префронтальна кора та лімбічна система. Префронтальна кора бере участь у оцінці соціальних ситуацій та у прийнятті рішень – це важливі аспекти, що впливають на стабільність стосунків у парі. Дотик та фізичний контакт сприяють синтезу окситоцину, який знижує рівень стресу, також дотики сприяють активації нейротрансмітерів внаслідок чого відбувається зближення та почуття задоволення [13].

Китайські дослідники стверджують, що поведінка людей, що направлена на підтримку і захист парних зв'язків обумовлена процесами у мезолімбічній дофаміненергійній системі [32].

Систематизація різноманітних теоретичних підходів – від психоаналітичного до соціокультурного – свідчить про багатогранність феномена кохання. Особливо цінним для дослідження є акцент на типах прив'язаності (Дж. Боулбі), трикопонентній структурі любові (Р. Стернберг), стилях любові (Дж.-А. Лі), а також на когнітивно-емпатійному вимірі романтичних стосунків. З огляду на це, можна припустити, що індивідуальні

відмінності у переживанні кохання зумовлені не лише віком та статтю, але й особистісними характеристиками – стилем прихильності, рівнем емпатії, типом гендерної ідентичності. Саме тому ці змінні обґрунтовано були включені до гіпотези дослідження.

1.3. Особливості прояву кохання та закоханості у юнацькому віці

Юнацький віковий період характеризується переходом від дитинства до періоду дорослості, це визначальний етап для формування особистості. Завдання цього вікового періоду полягають у розвитку самосвідомості та рефлексії; професійному становленні, задоволення потреби у встановленні міжособистісних стосунків та спілкуванні; ці завдання взаємопов'язані, наприклад, на міжособистісне спілкування впливає становлення особистості юнака, тощо [8].

У період юнацтва відбувається збагачення особистого досвіду, формування Я-образу, як цілісної картини, завершується етап первинної соціалізації; навчальна діяльність та комунікативність виходять на новий рівень; відбувається узгодження перспективи свого майбутнього та проходження кризи ідентичності.

Невід'ємною частиною юнацького вікового періоду є соціалізація – її поділяють на три типи:

1. Проблемна соціалізація: конфлікти, проблеми із поведінкою, складнощі із оволодінням соціальних ролей.
2. Плавна, розмірена соціалізація: вхід у доросле життя відбувається плавно та легко.
3. Швидка соціалізація: відбувається стрімо та швидко, легко піддається контролю з боку особистості.

Серед новоутворень юнацького віку розрізняють такі, як: самовизначення, яке провокує юнака усвідомити свої можливості, себе та

зайняти позицію дорослої людини, тобто відбувається завершення процесу формування ідентичності.

Завершуються процеси біологічного дозрівання.

Фактори, що запускають процеси розвитку самосвідомості та рефлексії:

- Зміна соціального статусу;
- Новий вид діяльності;
- Набуття віку юридичної відповідальності [18].

Саме під час юнацького вікового періоду відбувається формування системи поглядів та чітких моральних зв'язків. Л. Стейнберг стверджує, що саме у юнаків відбувається активний розвиток когнітивної та моральної сфери особи: формуються навички моральної поведінки, розвиток вольових рис та відповідність мотивів моральній свідомості. На цьому етапі відбувається початок критичного ставлення дівчат та юнаків до суспільних моральних норм, усвідомлюються риси власного характеру та можливість до його самовиховання [15].

Я. Г. Невідома виділила наступні етапи соціалізації юнаків: період дозрівання як психологічного, так і фізичного, тип провідної діяльності та основні чинники соціалізації. У цей віковий період етап соціалізації припадає на завершення шкільного навчання та перехід до здобуття професійно-трудової кваліфікації, провідною формою діяльності залишається навчання. Відбувається початок процесу світоглядної рефлексії, здатності до адекватного сприйняття себе, свого призначення та здібностей. Розглядаючи соціалізацію у контексті цього вікового періоду важливим залишається зростання значення соціального мікросередовища, друзів, відхід на другий план ролі сім'ї, а роль навчання залишається сталою.

Соціальна ситуація розвитку юнацького віку виявляється у необхідності та виборі переходу до навчання у вищих учбових закладах або до трудової діяльності, саме тому юнаки повинні бути готовими до професійного навчання, до саморозвитку та до праці. Цей віковий період визначає вибір

життєвого шляху, вибір професії а роботи, створення сім'ї – всі ці параметри визначають соціальний статус юнаків.

Провідною діяльністю юнаків є учбово-професійна, до неї спонукають мотиви на майбутнє. До вибору професії спонукає потреба зайняти позицію дорослої людини, усвідомити себе членом суспільства та бажання зрозуміти своє призначення, своє місце, свої можливості та себе.

Також до професійного самовизначення підштовхує потреба в оволодінні спілкуванням, способами його побудови а самим бажанням до спілкування; розвиток теоретичного мислення, що є основою для побудови громадянського світогляду та розвиненому свідомому критичному відношенні до себе. Навіть при бажанні ніби «перестрибнути» етап здобуття вищої освіти юнак розуміє, що майбутнє життя залежить від вибору зараз професії, що наповнить своїм змістом подальше його життя.

В. С. Мухіна стверджує, що спілкування юнаків потребує взаєморозуміння, відвертості та внутрішньої близькості. При такому спілкуванні особа ставиться до іншого як до самого себе, відбувається процес розкриття власного «Я», що у свою чергу позитивно сприяє на самоповагу, самосприйняття та розкриття соціального потенціалу.

На сприйняття юнаком світу впливає його соціальний простір. Мікросоціумом досі залишається сім'я, де юнаки почуваються найвпевненіше та най спокійніше. Плани на майбутнє здебільшого обговорюються із батьками викладачами та статусними для юнака дорослими. Специфічним каналом комунікації та емоційного каналу для юнаків є спілкування з однолітками, яке запускає процес соціально-психологічної самостійності, яка долає залежність від дорослих а стимулює розвиток прив'язаностей та значимості індивідуальних контактів [13].

М. Д. Левітов зазначив, що вікова динаміка залежить від оточення, умов життя, життєвого досвіду, та виховання та самовиховання. Характер юнаків виокремлюється певною дисгармонією, суперечливістю, неврівноваженістю,

любов'ю до отримання насолоди та самообмеження, протиріччями між моральністю та реальними вчинками, та агресивністю. Неврівноваженість знаходить свій вихід у відсутності самоконтролю та витримки та в екзальтованості. Почуття дружби та любові також мають свій вплив на розвиток характеру. Загалом незважаючи та вікову неуврівноваженість та дисгармонійність зазвичай декомпенсується їх енергічністю та позитивним емоційним піднесенням, проте якщо згодом їх не опанувати, то вони знайдуть свій прояв у поведінці, особливо цей ризик зростає за умов наявності психотравмуючого досвіду. Загалом усі психологічні кризи характеризуються дисгармонізацією характеру, зростанням психічної напруги та внутрішнім дискомфортом. Ці процеси перебудови, що стосуються смислових структур свідомості на нові мають великий вплив на розвиток особистості та формування характеру. Якщо особа має дисгармонійний характер то за умов зіткнення мотивів людина не може зробити вибір бо духовно-моральний механізм саморегуляції не спрацьовує. Отже, на характероутворення великий вплив має життєва криза юнацького віку, бо від її розв'язання залежить відбудеться дисгармонізація або гармонізація характеру юнака. В. Менделевич стверджує, що основою для формування дисгармонії у юнацькому віці лежить психоемоційна перенапруга з комплексом реакції провини, образи, тривоги, розчарування та невпевненості. Психологічна травма викликає зафіксування на моралі вчинків, що призводить до складнощам у тому, щоб прийняти рішення та діяти згідно до них.

Дисгармонійний характер визначається як система суперечливих, дисгармонійних рис, що провокують стан психологічного дискомфорту людини та розладнують відносини в оточуючих [15].

Дружба в юнацькому віці виникає не одразу через те, що кожен із потенційних друзів входить у психологічний простір іншого, виборюючи собі особливе ставлення.

Дружба у цей віковий період із представниками протилежної статі не рідко переростає у закоханість, вона підвищує чутливість до переживань, як об'єкта закоханості, так і власних, що у свою чергу сприяє розумінню її цінності [18].

Саме юнацький віковий період характеризується активним пошуком майбутнього супутника життя та однодумців, у своїй (для юнака) соціальній групі з'являються почуття інтимності. Відбувається підвищення критеріїв до вибору друзів, хоча юність вважається сприятливим періодом для дружби, але самі юнаки стверджують, що «справжня» дружба це доволі рідке явище.

Юнацька поведінка по відношенню до представників протилежної статі підпорядкована уявленням про статеві ролі та уявленнями про свою кохану людину.

При спілкуванні більш впевнено себе почувають дівчата, аніж хлопці. У цей віковий період закоханість відрізняється своєю яскравістю та швидкістю динаміки. Суть закоханості заснована на встановленні глибокого духовного зв'язку між партнерами. У юнацькому віці, на відміну від підліткового починають звертати увагу не тільки на зовнішність, а й тепер вже ще на особистісні якості партнера, також проявляють цікавість та інтерес до планів на майбутнє партнера. Провідним мотивом романтичних побачень є вибір партнера для подальшої побудови сімейного життя. Є певна різниця у зорієнтованості – хлопці на сексуальні стосунки, дівчата ж у свою чергу на особистісні. У цей віковий період відбувається процес готовності психіки до початку сімейного життя.

Т. Рейк зазначає, що обов'язковою умовою до особистісного зростання є ідеалізація партнера (чоловіки більш схильні до неї за дівчат).

Також закоханість відіграє виховну функцію, вона виявляється у статевій соціалізації та у тому, що це готує юнаків до подальшого сімейного життя [11].

Закоханість має функцію закріплення ментального зв'язку перед початком інтимних відносин між закоханими.

Мачушник О. Л. зазначає певну характеристику першого кохання:

- Ставлення до об'єкту свого кохання, як до цінності;
- Безкорисливе ставлення;
- Гордість за кохану людину;
- Готовність до самопожертви;
- Замилювання;
- Бажання розділити із коханою людиною радість та горе.

Цей віковий період, ще називають «періодом утворення пар», через те, що саме під час відбуваються перші побачення, емоційні контакти та зближення, зникає статеве суперництво. Переживання інтимного характеру трансформуються у переживання дорослих.

Набувають свого розвитку нові форми спілкування, це флірт, симпатія, залицяння, тощо, вони бувають: явні та приховані.

Зазвичай юнаки чекають коли до них прийде почуття закоханості, та у випадку його не настання (чітких часових меж норми не має) відбувається заміна на вигадане захоплення.

Мачушник О. Л. пише, що існує певний зв'язок між досвідом людини у романтичних відносинах та ступенем романтики у відносинах, тобто чим менший досвід, тим вищий буде рівень романтики у відносинах.

Причиною виникнення кохання науковець виокремлює потребу у коханні та специфічному загальному стані [19].

Мащенко Н. В. виділяє наступну характеристику кохання:

1. Виникнення першого кохання провокує саме бажання відчутти це поки невідоме почуття.
2. Юнацьке кохання – це не кохання у традиційному його розумінні, воно є лише його предиктором.

3. Через ідеалізацію юнаками свого партнера, бачення його образу часто має поєднання реальних та уявних рис партнера.

4. Романтична пара юнаків часто не мріють про створення родини, тому їх відносини схожі на гру.

5. Намагаючись подивитися на себе крізь призму сприйняття партнера виникає потяг до удосконалення себе.

6. Через ідеалізацію свого партнера може зникнути почуття кохання, бо воно було спрямоване не стільки на реальну людину скільки на ідеалізований образ.

7. Через невідповідність між фізичним і соціальним розвитком можуть виникнути не сприятливі наслідки, тобто якщо фізично юнаки вже мають можливість до вступу у шлюб, а соціально ще ні, це може призводити до покинутої школи, необдуманого вступу у шлюб, втрати мрій про майбутню побудову життя; уникнути цих наслідків може втручання авторитетного дорослого, який зможе допомогти розібратися у неочікувано охопивших почуттях, що для юнаків є новими, а тому і складними.

Ставлення до одруження та сімейного життя у ранньому та пізньому юнацькому віці різне.

Характеристика ставлення до сімейного життя в різні вікові періоди юнацтва:

- Ранній юнацький вік: ідеалізований образ, ставлення до подружнього життя, як до прикольного та веселого.
- Пізній юнацький вік: відповідальне ставлення. Погляд на одруження в них з точки зору піку прояву почуттів. Шлюб один та на все життя.

Переважаю юнаки вважають кохання взаємною відповідальністю, повагою та підтримкою [10].

Чупрій Н. О. відмічає, що романтичні відносини для цього вікового періоду притаманні взаєморозуміння, підтримка, пошук спільних інтересів, кохання, що направлене на благо іншого (без надії на якусь вигоду), прийняття

свого партнера, його позитивних сторін та недоліків не має ігрової спрямованості, бо юнаки вже не мають такої потреби підвищувати свій авторитет серед однолітків [27].

На міжособистісні взаємини також мають вплив гендерні особливості (соціальна стаття людини).

Традиційно «чоловічі» якості прийнято називати – маскулінними, а жіночі – фемінними. Для маскулінності характерні такі риси як схильність до проявів агресії, незалежність, сміливість, сила та цілеспрямованість. Характерними рисами для фемінності є скромність, прояв емпатії, вразливість, покірність та м'якість.

Поняття гендеру було введено в 1960-1970-х рр. Гендерний фактор важлива характеристика особистості, бо він поєднує в собі функцію сигналу особи суспільству, щодо природньої статі людини та соціального самовизначення. Українська науковиця Н. Зборовська визначає гендер як «соціостать» проти біологічної. Це поняття пояснює не лише розбіжності у жіночій та чоловічій ролях, а й також сам результат [5].

В. Є. Коган виділив фемінні риси у юнаків та дівчат: низький рівень за такими показниками як винахідливість, самооцінка, впевненість, винахідливість, самоповага; натомість вони мають високі показники такі, як схильність до залежних любовних відносин, конформна поведінка, чутливість до критики, прагнення до сімейного благополуччя.

Натомість маскулінний тип має більш домінантно-інструментальну спрямованість. Для маскулінних юнаків та дівчат характерними будуть такі риси як наполегливість, прагматичність, цілеспрямованість; а більш низький рівень за показниками: прагнення до пізнання любові, спрямованості на сімейне життя. Представники маскуліного типу більш агресивні та проблематично розуміються на емоційно-особистісній сфері.

Е. Таслоу зазначила, що маскулінні дівчата на відміну від юнаків мають більш розвинені лідерські якості, в них більш висока схильність до ризику та конкурентоспроможності.

Якщо порівнювати маскулінний та андрогінний типи, то другий має більше самопізнання та відкритість у взаєминах. Представники андрогінного типу мають спрямованість на такі міжособистісні стосунки в яких вони почуватимуться комфортно, що буде задовільняти свої потреби та потреби партнера.

Андрогіни мають навички до пристосування, що допомагає їм в успішній взаємодії з оточуючими із можливістю плідної праці завдяки навичкам до відстоювання власної точки зору та пошук компромісу.

Поряд із гендерними особливостями стоїть також проблема кризи «близькість-ізоляція», для цієї кризи характерні амбівалентні почуття, тобто дівчата та юнаки поряд із відданістю, радістю, турботою та захопленням також відчують сором'язливість, збентеження, тривогу та страхи, що у свою чергу призводить до почуттів провини та беззахисності, отже може виникати внутрішньо-особистісний конфлікт.

Демонстрація маскулінних якостей дівчатами пригнічує юнаків, бо в них виникає відчуття слабкості, вразливості та втрати «мужності», яку переймають на себе дівчата. Юнаки ж рідко переходять до фемінності, але в них частіше за дівчат зустрічається андрогінність.

С. Бем стверджувала, що особистості яким притаманні маскулінні та фемінні типи мають проблеми із здатністю до висловлення, емоційного напруження, тощо, саме тому науковці підтримують ідею, що любовні стосунки більш оптимальні, коли один із партнерів має андрогінний тип.

Гендерні стереотипи грають визначальну роль у міжгендерній комунікації. Таким чином у ситуації флірту обидва його учасники незалежно від гендеру будуть спиратися на стереотип про домінацію чоловіка та піддатливість жінки.

Флірт – складний психологічний процес комунікації, як вербальної, так і невербальної, задля звернення на себе уваги та інтересу іншої людини.

Жіночими гендерними стереотипами є думка про їх: охайність, покірність, тихість, слабкість, материнство, незграбність. Ці стереотипи зазвичай нав'язані родичами, вчителями, друзями, ЗМІ, тому через сильний соціальний тиск жінки намагаються наслідувати ці якості.

Чоловіки також знаходяться у залежності від стереотипів, бо соціум тисне на чоловіків, що вони не можуть мати жіночі якості, ось деякі з традиційно чоловічих стереотипів: сила, гучність, домінування, атлетизм, контроль над емоціями, також ці стереотипи обмежують чоловіків у емоційному зростанні та розвитку своєї творчості.

Гендерні стереотипи обмежують людей у психологічних якостях залежно від їх статі. Визначальний сенс у житті людини відіграє – біологічна стать особи: «Анатомія – це доля» – З. Фройд.

Тому механізм флірту має складну форму через те, що спокусник повинен переконати свій об'єкт спокушання до певних дій (при умові, що цей об'єкт має свободу вибору). Спокусник іде шляхом задоволення потреб жертви для отримання її згоди, навіть якщо це не вигідно для самого спокусника – всі ці дії допомагають подолати бар'єр жертви, що складається з етичних та соціальних принципів жертви. За порушення цього бар'єру жертві пропонується винагорода – це сам спокусник та пов'язані із ним переваги. Спокуса вважається маніпуляцією, бо спокусник ніби підвищує «ціну» допоки ця умовна «ціна» не перевищить бар'єр жертви. Якщо флірт пройшов успішно, то досягається мета побудови дружніх відносин, на початку вираження емоцій йде невербально та у обміні фразами етикету. Перехід на наступний етап характеризується зближенням співрозмовників, тут вже з'являється цікавість та взаємний інтерес. Під час третього етапу відбувається скорочення дистанції та зближення особистих зон співбесідників. На наступному етапі ініціатор вже відкрито говорить про свій початковий намір комунікації, це підштовхує до

останнього етапу флірту, за якого є два сценарії розвитку подій: перший (неуспішний) – стандартне спілкування за етикетом, та ритуальна поведінка, та другий – характеризується взаємною симпатією комунікантів.

Флірт також має поділ за його цілями:

- «Флірт заради самого флірту». Це задоволення від самого процесу «гри» не переслідуючи мету подальшого розвитку відносин;
- Словесний поєдинок. Це задоволення від демонстрації своєї переваги та образи супротивника;
- Прелюдія або привід для «справжньої» любовної гри;
- Демонстрація своєї симпатії, що відбувається у непрямий спосіб компліментів та виразів;
- Спроба сподобатися своєму об'єкту флірту через нахабність та грубість;
- Намір зберегти своє обличчя при спробі комунікації;
- Намір зберегти обличчя адресата при спробі комунікації, головний намір – не скривдити [5].

Юнацький вік – це критично важливий період становлення здатності до близьких міжособистісних зв'язків. Саме в цей час формуються перші уявлення про кохання, відбувається інтеграція соціальних ролей, пробуджується емоційна чутливість та зростає значущість романтичного вибору. Водночас юнаки вразливі до емоційної ідеалізації, тривожності, амбівалентних переживань близькості. Гендерні ролі, тип прив'язаності та рівень емпатії в цьому віці проявляються особливо виразно, що створює підґрунтя для подальшого емпіричного аналізу. Отже, юнацький вік – це ключовий сенситивний контекст для дослідження любовних переживань.

Висновки до розділу 1

В ході теоретичного опрацювання наукових джерел було виявлено ряд особливостей кохання та закоханості, а саме: що кохання та закоханість є спорідненими, але принципово різними за змістом явищами.

Кохання - це глибоке, стабільне почуття, що включає когнітивну рефлексію, емоційну глибину та етичну відповідальність. Закоханість, навпаки, є емоційно насиченим, але нестабільним станом, який часто супроводжується ідеалізацією партнера, афективністю проявів та швидкоплинністю.

Різниця цих двох почуттів зачіпає когнітивні, емоційні аспекти, тривалість, фізичний контакт, центр уваги.

Здійснено огляд ключових підходів до розуміння кохання - біологічного, психодинамічного, гуманістичного, когнітивного, соціально-психологічного. У межах цих підходів описано взаємозв'язок між типом прив'язаності (Дж. Боулбі, М. Ейнсворт), а також впливом гендерної ідентичності (С. Бем) на особливості романтичних переживань.

Зазначено, що любов має такі складові, як надійність та вірність почуттів. За рисами любові було встановлено повагу, пристрась, захопленість, інтимність, дружбу та необов'язковість взаємності. Також було зазначено компоненти любові: інтимність, пристрась, рішення/зобов'язання.

З'ясовано, юнацький віковий період вважається етапом переходу від дитинства до дорослості. Соціалізація юнаків відбувається у декілька етапів: дозрівання психологічне та фізичне, початок світоглядної рефлексії, прийняття себе, своїх здібностей. Статева поведінка юнаків підпорядкована сформованим уявленням про статеві ролі, цей віковий період також має назву – «період утворення пар». Встановлено, що романтичним відносинам цього вікового періоду притаманні взаєморозуміння, підтримка, пошук спільних інтересів, кохання, що направлені на благо іншого (без надії на якусь вигоду).

Окрему увагу приділено впливу статі, гендерної ідентичності, типу прихильності та рівня емпатії на індивідуальний стиль взаємодії, що прямо

відповідає гіпотезі дослідження. Теоретичний аналіз засвідчив, що ці фактори можуть впливати як на емоційність взаємодії, так на і глибину включеності в романтичні стосунки.

Таким чином, теоретичне підґрунтя дозволяє сформулювати науково-обґрунтовану емпіричну модель вивчення любові та закоханості в юнацькому віці та переходити до практичного дослідження їх проявів.

РОЗДІЛ 2

ЕМПІРІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПРОЯВУ КОХАННЯ ТА ЗАКОХАНOSTІ СЕРЕД ЮНАКІВ

2.1. Організація та хід дослідження

База дослідження: дослідження проводилось на базі Центру психологічної допомоги при вищому навчальному закладі «Дніпровський гуманітарний університет». У нашому дослідженні взяли участь 68 осіб, з них 24 учасників чоловічої статі та 44 учасників жіночої статі віком від 20 до 24 років. Всі вони є здобувачами вищої освіти за спеціальністю «Психологія» ВНПЗ «ДГУ». Тестування проводилося за допомогою платформи google forms, розсилання посилання на проходження опитувальників відбувалося за допомогою месенджеру Telegram. Учасники надали згоду на участь у діагностуванні та підтвердили можливість використання отриманих результатів у науково-дослідницьких цілях.

Аналіз складу учасників дозволяє нам зробити розподіл учасників дослідження за статтю та віком. Розподіл за статтю розглянемо в наступній діаграмі.

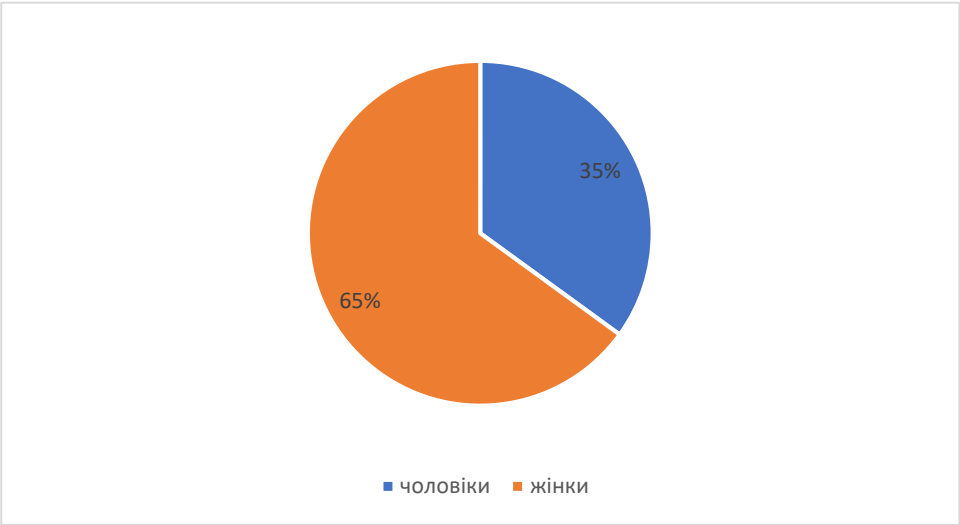

Рисунок 2.1 – Розподіл учасників дослідження за статтю

Також, ми поділили учасників за віком. Даний поділ розглянемо в наступній таблиці.

Таблиця 2.1

Віковий розподіл вибірки

Стать	Вік					
	20 років	21 рік	22 роки	23 роки	24 роки	
Чоловіча	4	4	8	4	4	24
Жіноча	24	8	4	4	4	44
Всього за віком	28	12	12	8	8	68

Можемо стверджувати, що серед учасників дослідження переважають особи жіночої статі, а саме - дівчата віком 20 років. Меншість складають представники чоловічої статі – 24 особи. Серед юнаків в складі досліджуваних переважають 22-річні учасники.

Для наочності відобразимо структуру учасників за віком у вигляді діаграми.

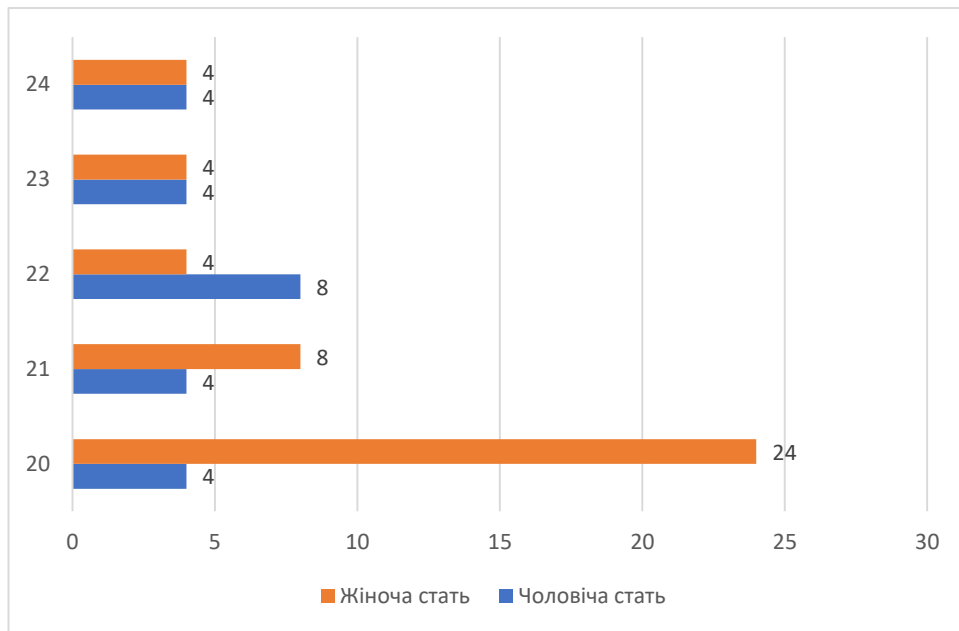

Рисунок 2.2 – Віковий розподіл учасників емпіричного дослідження

Віковий розподіл охоплює досить широкий віковий діапазон - вік від 20 до 24 років, що може впливати на якість наших показників під час проведення дослідження та інтерпретації результатів. Це може відбуватися через інтенсивний розвиток всіх напрямків особистості, який властивий саме юнацькому періоду. Тому, поділимо всіх учасників на дві вікові групи: перша (молодша) вікова група охоплює учасників 20-21 року, друга (старша) вікова група охоплює учасників 22-24 років.

Таблиця 2.2

Розподіл учасників дослідження за віковими групами

Стать	Вік		Всього за статтю:
	1 вікова група (20-21 рік)	2 вікова група (22-24 роки)	
Чоловіча	8	16	24
Жіноча	32	12	44
Всього за віком	40	28	68

Методики дослідження. Для досягнення встановленої мети дослідження – виявлення особливостей прояву кохання та закоханості в юнацькому віці було обрано наступні методики:

1. Шкала любові та симпатії Рубіна
2. «Маскулінність – фемінність» Сандри Бем
3. Шкала любовних відносин (К. і С. Хендрік)
4. Триангулярна шкала Стернберга
5. «Самооцінка типу прихильності»
6. Тест на емпатію Мехрабяна та Епштейна

Розглянемо основні параметри методик, які дозволяють досягти мети та виконати основні завдання нашого дослідження. Для цього систематизуємо паспорти всіх методик та їх основні параметри, які є важливими для досягнення результатів аналізу, у вигляді таблиць та пояснень щодо доцільності використання конкретної методики з урахуванням контексту дослідження.

Таблиця 2.3

Паспорт методики «Шкала любові та симпатії Рубіна»

Параметри:	Опис параметрів:
1. Автор	Зик Рубін
2. Назва	Шкала любові та симпатії Рубіна (Rubin's Love Scale)
3. Рік створення	1970
4. Призначення	Оцінка рівня любові та симпатії у міжособистісних стосунках
5. Віковий діапазон	16+
6. Психометричні характеристики	0,84
7. Адаптація	Л.Я. Гозман, Ю.Є. Альошина

Методика містить 14 тверджень, щоб оцінити рівень закоханості та симпатії. Оцінюється ступінь згоди та незгоди за допомогою шкали від 1 до 4. Після, результати підлягають аналізу для визначення ступеня симпатії та

закоханості. «Шкала любові та симпатії Рубіна» дозволяє оцінити рівень любові та симпатії в міжособистісних стосунках через інтенсивність романтичних почуттів та прихильності, що є центральним для дослідження феномену закоханості.

Таблиця 2.4

Паспорт методики «Маскулінність – фемінність» Сандри Бем

Параметри	Опис параметрів
1. Автор	Сандра Бем
2. Назва	Методика «Маскулінність – фемінність» (Bem Sex Role Inventory, BSRI)
3. Рік створення	1974
4. Призначення	Визначення гендерної ідентичності та оцінка рівня маскулінності, фемінності або андрогінності особистості.
6. Віковий діапазон	16+
7. Психометричні характеристики	0,80–0,90.

Методика направлена на діагностику психологічної статі й визначає ступінь андрогінності, маскулінності й фемінності особистості. Опитувальник містить 60 тверджень (якостей), на кожне з яких необхідно відповісти «так» або «ні», оцінюючи тим самим наявність або відсутність у себе названих якостей. Психологічна стать впливає на специфіку проявів любові, стилю спілкування, рольових очікувань та поведінку у романтичних стосунках. Завдяки цій методиці можна дослідити, чи пов'язані особливості кохання з маскулінними, фемінними чи андрогінними особистісними рисами.

Таблиця 2.5

Паспорт методики «Шкала любовних відносин»

Параметри	Опис параметрів
1. Автор	Стівен Гендрік, Сьюзан Гендрік
2. Назва	Шкала любовних відносин (Love Attitudes Scale, LAS)
3. Рік створення	1986

4. Призначення	Діагностика любовних стилів особистості згідно з теорією Джона Лі, яка включає шість типів кохання
6. Віковий діапазон	16+
7. Психометричні характеристики	0,70–0,85.

Методика складається з 42 тверджень, які оцінюються за шкалою Лайкерта. Випробувані висловлюють свою згоду або незгоду з твердженнями, що дозволяє визначити домінуючий стиль любовних відносин у людини. Методика дозволяє визначити стилі кохання відповідно до теорії Дж. Лі (ерос, людус, сторге, прагма, манія, агапе). Цей підхід дозволяє з'ясувати, які емоційно-поведінкові сценарії домінують у респондентів і як вони пов'язані зі статтю, гендерною ідентичністю та типом прихильності.

Таблиця 2.6

Паспорт методики «Триангулярна шкала Стернберга»:

Параметри	Опис параметрів
1. Автор	Роберт Стернберг
2. Назва	Триангулярна шкала кохання
3. Рік створення	1986
4. Призначення	Оцінка компонентів кохання відповідно до трикутної теорії Стернберга
6. Віковий діапазон	16+
7. Психометричні характеристики	0,85 до 0,94.

Методика складається з 45 тверджень, розподілених на три шкали (інтимність, пристрасть, зобов'язання). Учасники оцінюють рівень згоди з твердженнями за шкалою Лайкерта. Дозволяє визначити домінуючий тип кохання у стосунках. Включення цієї методики у дослідження дозволяє виявити співвідношення ключових складових любові у респондентів і як вони пов'язані за статтю, гендерною ідентичністю та типом прихильності.

Таблиця 2.7

Паспорт методики «Самооцінка типу прихильності»

Параметри	Опис параметрів
-----------	-----------------

1. Автор	Кім Бартоулом'ю, Леонард Хезан
2. Назва	Самооцінка типу прихильності
3. Рік створення	1991
4. Призначення	Дослідження індивідуальних особливостей прихильності у дорослих
6. Віковий діапазон	18+
7. Психометричні характеристики	0,70–0,85.

Методика містить серію тверджень, які оцінюють характер міжособистісних стосунків, рівень довіри, страх перед близькістю та залежність від партнера. Опитуваний відповідає за шкалою Лайкерта, що дозволяє визначити домінуючий стиль прихильності. Методика дозволяє краще зрозуміти внутрішні моделі побудови стосунків, схильності до довіри або емоційної дистанції у відносинах.

Таблиця 2.8

Паспорт методики «Тест на емпатію Мехрабяна та Епштейна»

Параметри	Опис параметрів
1. Автор	Альберт Мехрабян, Надін Епштейн
2. Назва	Тест на емпатію
3. Рік створення	1972
4. Призначення	Оцінка рівня емоційної емпатії
6. Віковий діапазон	16+
7. Психометричні характеристики	0,80–0,87.

Методика містить 33 твердження, які оцінюють здатність до емпатії через афективні та когнітивні аспекти. Випробуваний оцінює рівень своєї згоди з твердженнями за шкалою Лайкерта. Емпатія є фундаментальною характеристикою, що визначає здатність розуміти емоційний стан партнера, що критично важливо у любовних стосунках. Використання цієї методики

дозволяє встановити рівень емоційної чутливості, яка впливає на здатність до підтримки та взаєморозуміння у стосунках. Поєднання з іншими методиками допомагає дослідити, чи є різниця у рівнях емпатії між статями, і як ці показники пов'язані з типом кохання.

2.2. Аналіз та інтерпретація результатів дослідження за методиками

В результаті проведеного емпіричного дослідження за допомогою підібраних психодіагностичних методик, були отримані результати учасників. Проведемо аналіз та зробимо інтерпретацію показників і виявлених тенденцій.

2.2.1. Шкала любові та симпатії Рубіна

Методика Рубіна дозволяє оцінити рівень романтичної прихильності та міжособистісної симпатії, що дозволяє виявити емоційну залученість у стосунки. Для зручності сприйняття середні бали учасників дослідження за цією методикою представлено у таблиці.

Таблиця 2.9

«Середні значення за методикою любові та симпатії Рубіна»

Назви шкал	юнаки	дівчата	1 вікова група 20-21 років	2 вікова група 22-24 років	Загалом для всіх учасників
любов	22	24	23,8	22,6	23,3
симпатія	22,5	23,8	23	23,1	23,4

Отримані результати за методикою «Шкала любові та симпатії Рубіна» показали наступні тенденції:

- середнє значення показників учасників вибірки за шкалою Любові дорівнює 23,3 балам, що свідчить про високий рівень прояву;

- середнє значення показників учасників вибірки за шкалою Симпатії дорівнює 23,4 балам, що також є високим рівнем прояву.

Аналіз середніх показників за статтю показав, дівчата мають вищий показник за шкалою любові (24 бали), ніж юнаки (показник 22 бали) – обидва показники знаходяться в діапазоні високого рівня прояву.

У вікових групах наступна тенденція: середні значення за шкалами «любов» та «симпатія» у першій віковій групі дорівнюють показникам 23,8 та 23 бали, у другій віковій групі – 22,6 бали та 23,1 бали відповідно.

Статевий аналіз показав, що у дівчат середній бал за шкалою Любові – 24,0 (при максимально можливих 28 балах), що свідчить про високий рівень романтичного залучення, готовність до емоційної віддачі й прихильності. Це може свідчити про вищу емоційну залученість дівчат, що відповідає даним попередніх досліджень, які вказують на соціальний дозвіл жінкам виявляти глибокі емоції у стосунках, тоді як чоловіки можуть стримувати емоційні прояви через вплив гендерних норм.

За шкалою Симпатії показник 23,8 – також високе значення, що вказує на розвинену здатність до позитивної оцінки партнера, його особистісних якостей. У юнаків середній бал за шкалою Любові складає 22,0, що нижче, ніж у дівчат – це може свідчити про певну емоційну стриманість або ще не сформовану потребу у глибокій романтичній прихильності. Прояв Симпатії (22,5 бали) також трохи нижчий, ніж у дівчат (23,8).

Загалом вираженість любові у дівчат за даною методикою відповідає попереднім дослідженням про вищу емоційну чутливість і емпатію у жінок, більш раннє формування романтичних уявлень у дівчат, більшу соціальну прийнятність емоційного самовираження для жінок. Дещо нижчі показники у юнаків можуть бути зумовлені соціальними стереотипами щодо маскулінної стриманості, пізнішим включенням у стабільні стосунки, більшим акцентом на сексуальність, ніж на емоційну прив'язаність у цьому віці. Симпатія досить

виражена в обох групах, що свідчить про позитивну міжособистісну орієнтацію, прийняття та доброзичливість у спілкуванні з партнером.

Розглянемо розподіл рівнів прояву за обома шкалами в залежності від статі:

Таблиця 2.10

«Статевий розподіл за методикою любові та симпатії Рубіна»

Шкали:	Юнаки			Дівчата		
	Високий	Середній	Низький	Високий	Середній	Низький
Любов	24 (100%)	0%	0%	40 (90,9%)	4 (9,1%)	0%
Симпатія	20 (83,3%)	4(16,7%)	0%	44 (100%)	0%	0%

Аналізуючи отримані результати, ми можемо зауважити, що високі показники прояву любові мають 100% учасників дослідження чоловічої статі та 90,9% жіночої. Середній рівень прояву кохання було виявлено у 9,1% жінок та відсутній серед чоловіків.

Розглянемо результати відповідно вікових особливостей учасників дослідження.

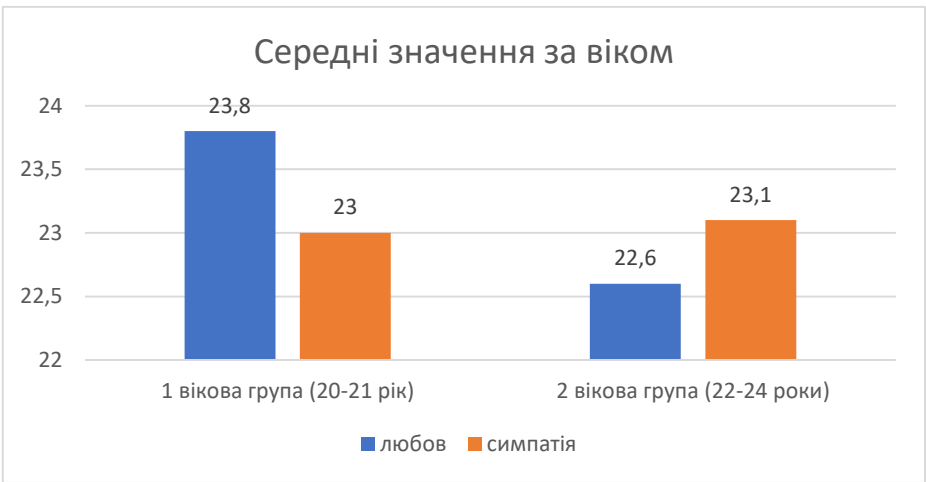

Рисунок 2.3 – Середні значення результатів учасників емпіричного дослідження за методикою «Шкала любові та симпатії Рубіна» (за віком)

Учасники 1 вікової групи (20-21 рік) демонструють вищий рівень емоційної залученості у романтичні почуття (23,8 балів), ніж учасники 2-ї

вікової групи (22-24 роки) з середнім показником 23,1 бали. Це може свідчити про більшу ідеалізацію партнера або емоційну відкритість, характерну для раннього юнацького віку. В обох вікових групах високий рівень симпатії, що свідчить про здатність до прийняття та раціонального позитивного ставлення до партнера. Різниця незначна, але учасники молодшої вікової групи все ж більше схильні до ідеалізації партнера.

Таким чином, можна відзначити, що у молодших учасників (20-21 рік) ще активно формується ідентичність, вони частіше переживають закоханість як глибоке й інтенсивне почуття, схильні до романтичної ідеалізації. Учасники старшої вікової групи (22-24 роки) можуть бути більш реалістичними у сприйнятті любові, мають більший досвід, внаслідок чого рівень емоційної залученості знижується або стає стриманішим. Незважаючи на вікову різницю, симпатіє залишається стабільною, що вказує на загальну позитивну міжособистісну спрямованість у виборі партнера.

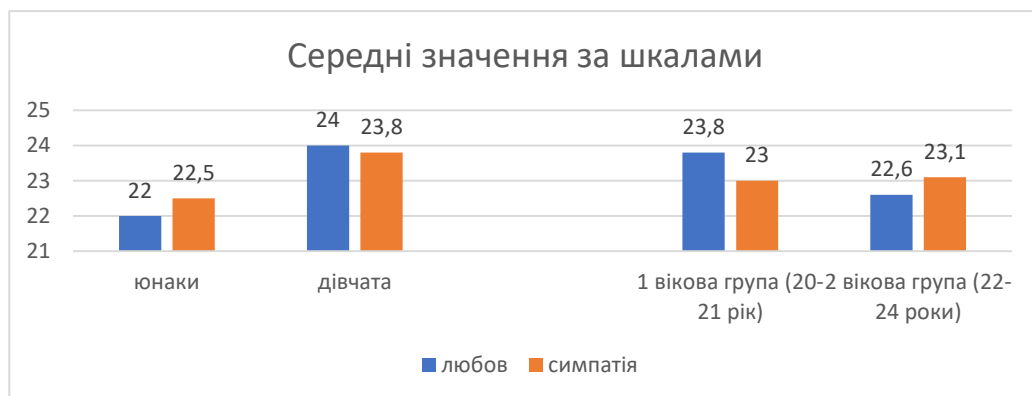

Рисунок 2.4 – Середні значення результатів учасників емпіричного дослідження за методикою «Шкала любові та симпатії Рубіна» (порівняння за статтю та віком)

Результати демонструють вікову динаміку романтичної емоційності: молодші учасники сильніше переживають емоційну складову любові, тоді як старші більш збалансовано сприймають партнера, проявляючи стабільну симпатію з менш вираженою емоційною залежністю.

2.2.2. Методика «Маскулінність – фемінінність» Сандри Бем

Методика С. Бем дозволяє нам оцінити гендерну ідентичність учасників дослідження через вимір рівнів маскулінності, фемінності та андрогінності. Нижче представлено результати розподілу гендерних індексів серед учасників за статтю та віком.

Таблиця 2.11

Середні значення показників за методикою С. Бем «Маскулінність - фемінінність» (за статтю та віковими групами)

Назви шкал	юнаки	дівчата	1 вікова група 20-21 років	2 вікова група 22-24 років	Загалом для всіх учасників
IS	-6,5	-3,9	-2,6	-7,8	-4,8

Негативне значення IS свідчить про переважання маскулінності, позитивне – фемінності, близьке до нуля (від -1 до +1) - андрогінності. Для наочності розглянемо отримані результати за допомогою діаграми, розташованої нижче.

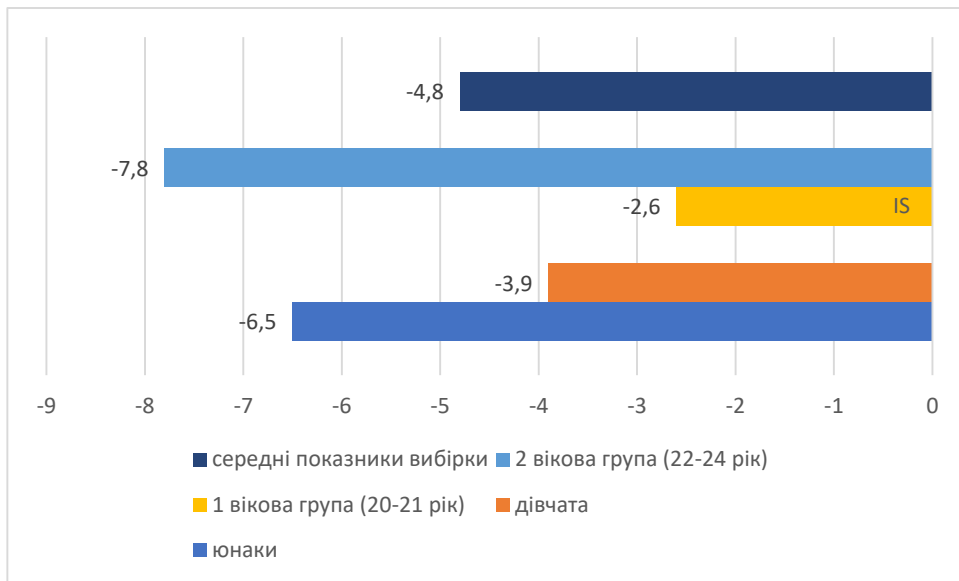

Рисунок 2.5 – Середні значення результатів учасників емпіричного дослідження за методикою «Маскулінність-фемінність» С.Бем»

Отримані результати за методикою «Маскулінність-фемінність» С.Бем» показали наступні тенденції:

Середнє значення показників учасників вибірки за шкалою IS дорівнює -4.8 балам, що свідчить про яскраво виражену маскулінність;

Аналіз середніх показників за статтю показав, що в хлопців яскравіше виражена маскулінність (-6,5 балів), ніж в дівчат (показник -3,9 балів) – обидва показники знаходяться в діапазоні яскраво вираженої маскулінності.

У вікових групах наступна тенденція: середні значення за шкалою IS у першій віковій групі дорівнюють показникам -2,6 бали, у другій віковій групі – -7,8 балів відповідно.

Розглянемо розподіл рівня прояву за шкалою IS в залежності від статі.

Таблиця 2.12

	Чоловіки				Жінки			
	ЯМ	М	Ф	ЯФ	ЯМ	М	Ф	ЯФ

IS	12 (50%)	0	0	12 (50%)	22 (50%)	0	0	22 (50%)
----	-------------	---	---	-------------	-------------	---	---	-------------

Аналізуючи отримані результати дослідження за допомогою методики «Маскулінність фемінність» С.Бем ми можемо сформулювати наступні висновки, що 50% досліджених чоловіків мають яскраво виражені маскулінні риси та інша половина респондентів чоловічої статі мають яскравовиражені фемінні риси, така сама картина і серед жінок-респондентів. Одній половині досліджених жінок властиві яскраво виражені маскулінні риси, а другій половині яскраво виражені фемінні.

Отримані результати можуть свідчити про тенденцію до руйнування гендерних стереотипів про властиву фемінність жінкам, а маскулінність чоловікам. Було виявлено рівномірне розподілення за цими шкалами як серед юнаків, так і серед дівчат. Можливо такі результати пов'язані із переоцінкою молодим поколінням соціальних ролей.

2.2.3. Шкала любовних відносин (К. і С. Хендрік)

Ця методика оцінює домінуючий стиль кохання згідно з класифікацією Дж.-А. Лі, що дає змогу простежити, які любовні сценарії переважають у юнаків та дівчат. Отримані результати емпіричного дослідження за методикою «Шкала любовних відносин» були опрацьовані і у вигляді середніх значень зібрані для зручності обробки представлені в таблиці:

Таблиця 2.13

Середні значення за методикою «Шкала любовних відносин»

Назви шкал	юнаки	дівчата	1 вікова група 20-21 років	2 вікова група 22-24 років	Загалом для всіх учасників
Ерос	24,8	26,6	26,9	15,5	25,9
Людус	16,5	15,5	15,5	15,9	15,9
Сторге	19,2	21,3	20,2	20,5	20,4
Прагма	17,4	19,9	19,5	17,3	19,1
Манія	19,7	22,2	19,7	20,6	20,1
Агапе	25,0	23,1	22,2	25,0	23,3

Отримані результати за методикою «Шкала любовних відносин» показали наступні тенденції:

- середнє значення показників учасників вибірки за шкалою Ерос дорівнює 25,9 балам, що свідчить про високий рівень прояву;
- середнє значення показників учасників вибірки за шкалою Людус дорівнює 15,9 балам, що свідчить про середній рівень прояву;
- середнє значення показників учасників вибірки за шкалою Сторге дорівнює 20,4 балам що свідчить про середній рівень прояву;
- середнє значення показників учасників вибірки за шкалою Прагма дорівнює 19,1 балам, що свідчить про середній рівень прояву;
- середнє значення показників учасників вибірки за шкалою Манія дорівнює 20,1 балам, що свідчить про середній рівень прояву;
- середнє значення показників учасників вибірки за шкалою Агапе дорівнює 23,8 балам, що свідчить про середній рівень прояву;

Аналіз середніх показників за статтю показав, дівчата мають вищий показник за шкалою Еросу (26,56 бали), ніж юнаки (показник 24,75 бали) – обидва показники знаходяться в діапазоні високого рівня прояву.

За шкалою Людусу хлопці мають вищі показники (16,5 балів), аніж

дівчата (показник прояву 15,5 балів), обидва показники знаходяться на середньому рівні прояву.

За шкалою Сторге дівчата мають вищі показники (21,3 балів), аніж хлопці (показник прояву 19,2 балів), обидва показники знаходяться на середньому рівні прояву.

За шкалою Прагма дівчата мають вищі показники (19,9 балів), аніж хлопці (показник прояву 17,4 балів), обидва показники знаходяться на середньому рівні прояву.

За шкалою Манія дівчата мають вищі показники (22,2 балів), аніж хлопці (показник прояву 19,7 балів), обидва показники знаходяться на середньому рівні прояву.

За шкалою Агапе хлопці мають вищі показники (25 балів), аніж дівчата (показник прояву 23,1 бали), обидва показники знаходяться на середньому рівні прояву.

У вікових групах наступна тенденція: середні значення за шкалою Еросу у першій віковій групі дорівнює показнику 26,9 балів, у другій віковій групі – 24,5 бали.

За шкалою Людусу середні значення у першій віковій групі дорівнює 15,5, а у другій – 15,9 балів.

Середні значення за шкалою Сторге у першій віковій групі дорівнює показнику 20,2 балів, у другій віковій групі – 20,5 бали.

Середні значення за шкалою Прагма у першій віковій групі дорівнює показнику 19,5 балів, у другій віковій групі – 17,3 бали.

Середні значення за шкалою Манія у першій віковій групі дорівнює показнику 19,7 балів, у другій віковій групі – 20,6 бали.

Середні значення за шкалою Агапе у першій віковій групі дорівнює показнику 22,2 балів, у другій віковій групі – 25 бали.

Домінуючим для всіх учасників дослідження є середнє значення за шкалою «Ерос», що свідчить про високий рівень вираженості показника. Крім

того, за цією ж шкалою спостерігаємо високий рівень прояву - 24,8 балів у юнаків та 26,6 балів у дівчат, а також у першій віковій групі (показник 26,9 балів). Високий рівень прояву також за шкалою «Агапе» спостерігається у юнаків (25,0 балів), а також у другій віковій групі (25,0 балів).

Показники низького рівня прояву за цією методикою відсутні, всі інші показники за шкалами мають середній рівень вираженості від 15,5 до 23,3 балів.

Проаналізуємо отримані показники за методикою в залежності від статі. Для наочності відобразимо отримані результати у вигляді діаграми.

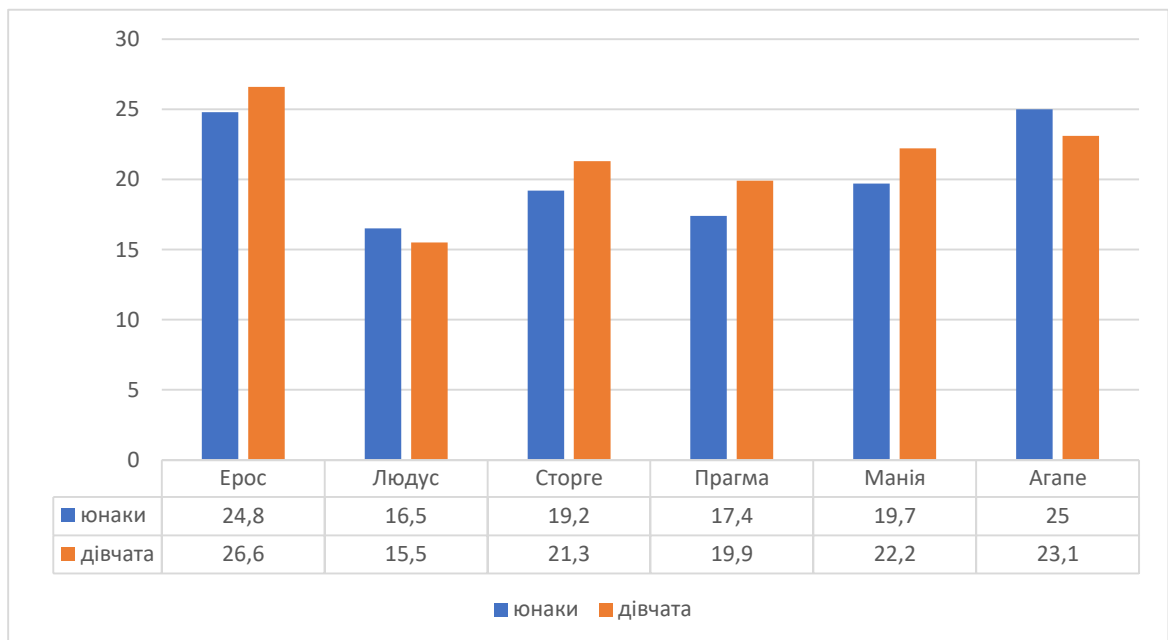

Рисунок 2.6 – Розподіл результатів учасників дослідження за методикою «Шкала любовних відносин» в залежності від статевих особливостей прояву

Дівчата демонструють вищі значення за стилями любові, що пов'язані з емоційною глибиною, прихильністю та залежністю (Ерос – 26,6; Сторге – 21,3; Манія – 22,2). Юнаки мають вищий рівень альтруїстичної любові (Агапе – 25,0), що є цікавим результатом, оскільки суперечить традиційному уявленню про емоційний альтруїзм як більш «жіночу» рису. Можливо, це відображає соціальні ідеали або концепцію ролі кохання серед хлопців у юнацькому віці як жертвовної або безумовної. Крім того, вищі показники стилю «Манія» у

дівчат можуть вказувати на підвищену емоційну залежність або ідеалізацію партнера, що є характерним для першого досвіду кохання. Натомість, високий показник «Агапе» у юнаків може свідчити про потребу в демонстрації емоційної жертвності, як частини бажаного образу в романтичних стосунках.

Також, проаналізуємо отримані показники за методикою в залежності від вікових особливостей (рис. 2.6). Альтруїстичне кохання (Агапе – 25 балів) виражено сильніше у другій віковій групі (22-24 роки), що може свідчити про поступовий перехід до більш зрілих форм емоційної віддачі, де важливим стає благополуччя партнера, а не лише емоційне злиття. Молодші учасники – перша вікова група – навпаки, схильні до романтичної ідеалізації (Ерос – 26,9 балів) та більш інтенсивного емоційного захоплення.

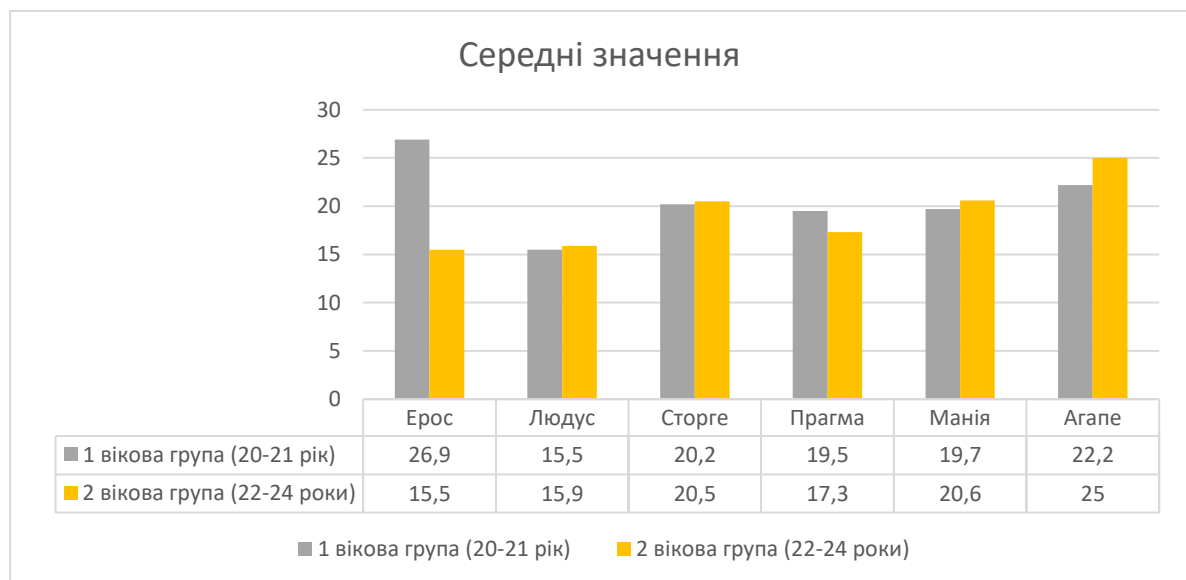

Рисунок 2.7 – Розподіл результатів учасників емпіричного дослідження за методикою «Шкала любовних відносин» в залежності від віку

Розглянемо статевий розподіл рівня проявів стилів любові за методикою «Шкала любовних відносин».

Таблиця 2.14

	Чоловіки			Жінки		
	В	С	Н	В	С	Н
Ерос	12	12	0%	40	4	0%

	(50%)	(50%)		(90,9%)	(9,1%)	
Людус	0%	16 (66,6%)	8 (33,4%)	0%	24 (54,5%)	20 (45,5%)
Зберігання	1 (4,2%)	22 (91,6%)	1 (4,2%)	32 (72,8%)	12 (27,2%)	0%
Прагма	11 (45,8%)	12 (50%)	1 (4,2%)	4 (9,1%)	28 (63,6%)	12 (27,2)
Манія	4 (16,6%)	20 (83,4%)	0%	8 (18,2%)	32 (72,7%)	4 (9,1%)
Агапе	12 (50%)	12 (50%)	0%	8 (18,2%)	36 (81,8%)	0%

Аналізуючи отримані результати дослідження за допомогою методики шкала любовних відносин ми можемо сформулювати наступні висновки, що за шкалою еросу високі показники було виявлено серед 50% чоловіків та 90,9% жінок; середні було виявлено у 50% чоловіків та в 9,1% жінок; низькі показники за цією шкалою даній вибірці не властиві.

За шкалою людусу високі показники даній вибірці також не властиві; середні показники знайдені в 66,6% респондентів чоловічої статі та 54,5% респондентів-жінок; низькі ж у свою чергу властиві 33,4% чоловікам та 45,5% досліджених жінок. На найнижчому рівні розвитку серед представників даної вибірки було зафіксовано показники за цим стилем, що демонструє середню із тенденцією до низької спрямованість на флірт або легковажну поведінку.

За шкалою зберігання високі показники було виявлено в 4,2% респондентів-чоловіків та в 72,8% жінок; середні ж було знайдено в 91,6% досліджених юнаків та 27,2% досліджених представників юнацького віку жіночої статі; низькі показники знайдені в 4,2% респондентів-чоловіків та в 0% жінок.

За шкалою Прагма високі показники було виявлено серед 45,8% чоловіків та в 9,1% жінок; середні показники було виявлено серед 50% чоловіків та в 63,6% жінок-респондентів; низькі ж результати було знайдено в 4,2% досліджених чоловіків та в 27,2% жінок-респондентів.

За шкалою Манії високі результати було знайдено в 16,6% юнаків та серед 18,2% жінок; середні виявлені в 83,4% чоловіків та в 72,7% жінок, низькі показники знайдені тільки серед респондентів жіночої статі, а саме в 9,1%.

За шкалою Агапе високі показники виявлені в 50% чоловіків та 18,2% жінок; середні знайдені в 81,8% жінок та в 50% чоловіків; низькі ж даній вибірці не властиві взагалі. Цей стиль знаходиться в респондентів на доволі високому рівні, що показує спрямованість на турботу, альтруїстичне вираження почуттів.

В цілому, результати демонструють статеві та вікові особливості любовних стилів: дівчата мають вищі показники емоційної глибини, а юнаки – несподівано високий рівень альтруїстичного ставлення (Агапе). Вікова динаміка свідчить про перехід від пристрасної любові до глибшої, стабільнішої і більш самовідданої у старших учасників дослідження.

2.2.4. Методика «Триангулярна шкала Стернберга»

Методика базується на трикомпонентній моделі кохання і дозволяє визначити співвідношення інтимності, пристрасності та відданості у стосунках.

Таблиця 2.15

Результати емпіричного дослідження за методикою «Триангулярна шкала Стернберга» (середні значення)

Назви шкал	юнаки	дівчата	1 вікова група 20-21 років	2 вікова група 22-24 років	Загалом для всіх учасників
Інтимна близькість	119,8	115,6	120,2	117,1	117,1
Пристрасть	111,3	108	108	106,6	109,2
Відданість	129,8	120	118,8	125,2	123,5

Отримані результати за методикою «Триангулярна шкала Стернберга» показали наступні тенденції (рис. 2.8).

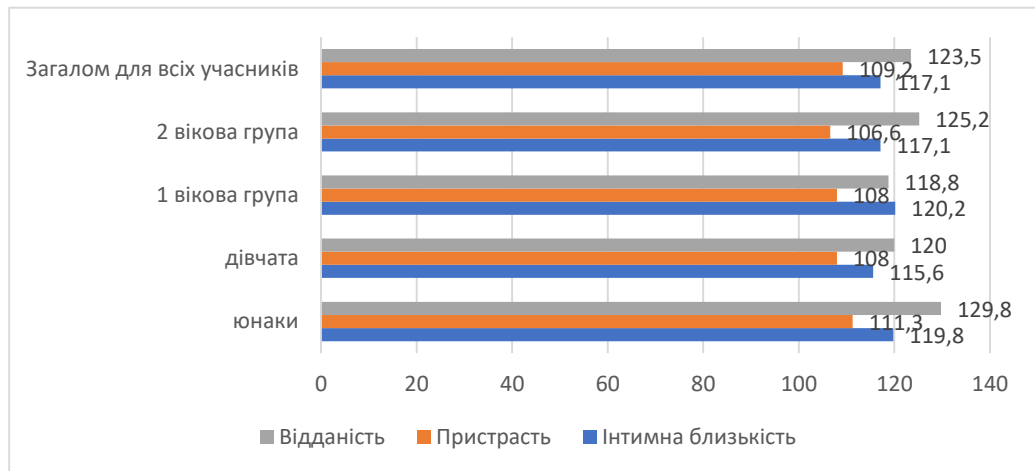

Рисунок 2.8 – Середні результати учасників емпіричного дослідження за методикою «Триангулярна шкала Стернберга»

- середнє значення показників учасників вибірки за шкалою Близькості дорівнює 117,1 балам, що свідчить про високий рівень прояву;
- середнє значення показників учасників вибірки за шкалою Пристрассть дорівнює 109,2 балам, що також є високим рівнем прояву.
- середнє значення показників учасників вибірки за шкалою Пристрассть дорівнює 123,5 балам, що також є високим рівнем прояву.

Аналіз середніх показників за статтю показав, що юнаки мають вищий показник за всіма шкалами (близькість - 119,8, пристрассть - 111,3, відданість - 129,8), аніж дівчата (близькість - 115,6, пристрассть - 108, відданість - 120) - усі показники знаходяться в діапазоні високого рівня прояву. Вищі показники за шкалами інтимності та відданості у юнаків можуть свідчити не стільки про частоту проявів, скільки про силу ідеалізованого уявлення про любов. Це збігається з даними про юнацьке прагнення до стабільного образу кохання як «раз і назавжди», особливо в умовах недостатнього досвіду стосунків.

У вікових групах наступна тенденція: середні значення за шкалами Близькість, Пристрассть, Відданість у першій віковій групі дорівнюють

показникам 120,2, 108, 118,8 бали, у другій віковій групі – 117,1 106,6, 125,2 бали відповідно.

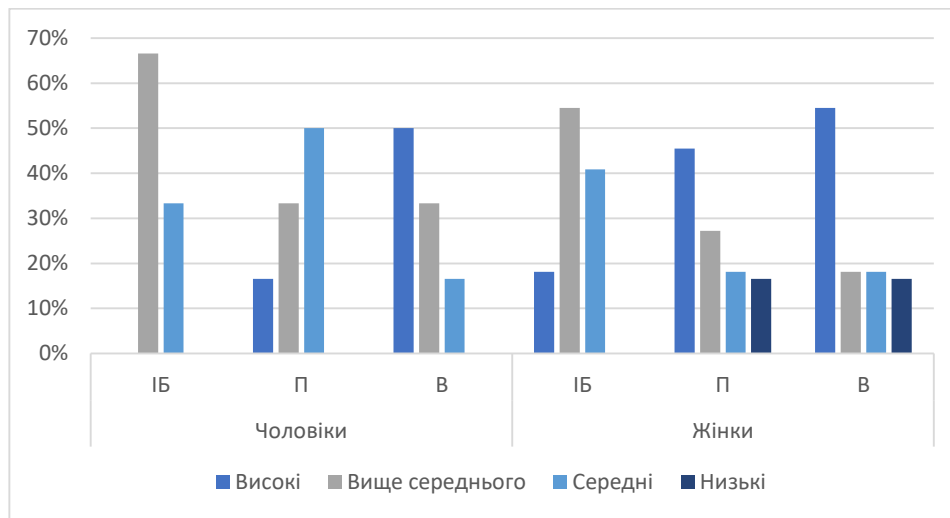

Рисунок 2.9 – Статевий розподіл результатів учасників емпіричного дослідження за методикою «Триангулярна шкала Стернберга»

Аналізуючи отримані результати дослідження за допомогою методики Триангулярна шкала Стернберга ми можемо сформулювати наступні висновки, що за шкалою інтимної близькості на високому рівні було виявлено в 18,1% жінок, проти 0% чоловіків; на рівні вище середнього показники було виявлено серед % чоловіків та в 54,5% жінок; на середньому рівні було знайдено показники за цією шкалою в 33,3% респондентів-чоловіків та в 40,9% жінок; низький рівень розвитку даній вибірці за цією шкалою не притаманний.

За шкалою пристрасі високі показники було виявлено серед 45,4% жінок та 16,6% чоловіків; на рівні вище середнього в 27,2% респондентів-жінок та в 33,3% досліджених чоловіків; на середньому рівні показник пристрасі було виявлено серед 50% досліджених чоловіків та 18,1% жінок; низькі показники було знайдено в 16,6% жінок, серед чоловіків не знайдено взагалі.

За шкалою відданості високі показники було виявлено в 50% чоловіків та в 54,5% досліджених жінок; на рівні розвитку вище середнього було

знайдено серед 33,3% чоловіків-респондентів та в 18,1% респондентів-жінок; середні показники було виявлено в 16,6% юнаків та 18,1% жінок; низькі ж показники серед чоловічої вибірки не знайдено взагалі, а серед жінок в 16,6%.

За результатами гендерного аналізу було помічено, що юнакам притаманні середній рівень розвитку показників за всіма шкалами, можливо це свідчить про ідеалізацію стосунків або більшу емоційну включеність у стосунки. У молодшій групі було виявлено дещо вищі показники за шкалами «Близькість» та «Пристрасть», що є типовим для даної вікової групи, можливо це обумовлено новизною для самих юнаків, емоційною залученістю та насиченістю. У старшій же групі виявлено вищі показники вже за шкалою «Відданість», ймовірно це може свідчити про готовність вступити у довготривалі та стабільні стосунки. Загалом отримані результати відповідають концепції Р. Стернберга про зростання відданості із віком, а шкали пристрасі та близькості можуть коливатися протягом життя.

2.2.5. Методика «Самооцінка типу прихильності»

Опитувальник дає змогу виявити індивідуальні відмінності у стилях прив'язаності, які формують стратегії близькості та емоційної безпеки у парі. Розглянемо отримані результати:

Таблиця 2.16

Результати емпіричного дослідження за методикою «Самооцінка типу прихильності» (середні значення)

Тип прихильності	юнаки	дівчата	1 вікова група (20-21 р.)	2 вікова група (22-24 р.)	Загалом для всіх учасників
А (надійний)	5,5	8,4	5,25	6	5,6
В (тривожно-суперечливий)	4,3	3,9	2,4	4,8	4
С (відсторонено-уникаючий)	2,1	4,5	3,2	4,3	3,7

D (боязкий/обережний)	1,8	5,5	3,4	5,1	4,2
--------------------------	-----	-----	-----	-----	-----

Розглянемо отримані результати у графіку, наведеному нижче.

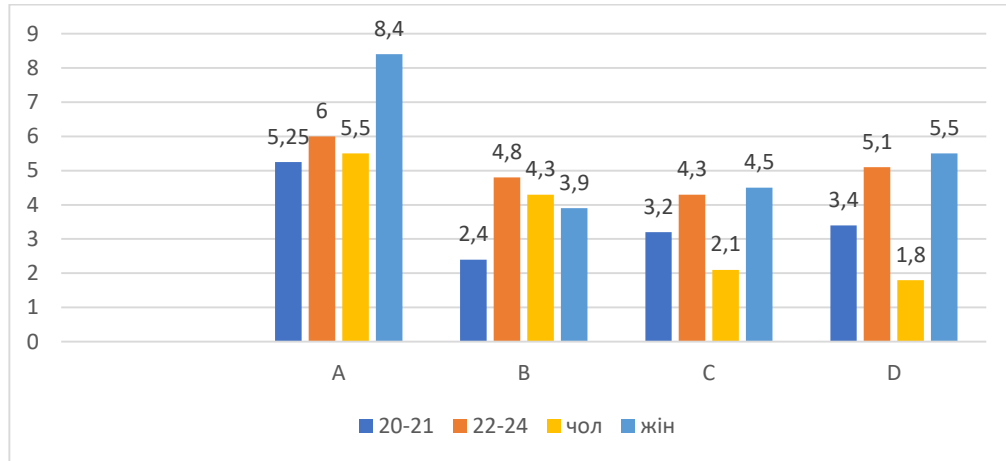

Рисунок 2.10 – Середні результати учасників емпіричного дослідження за методикою «Самооцінка типу прихильності»

Отримані результати за методикою «Самооцінка типу прихильності» показали наступні тенденції:

- середнє значення показників учасників вибірки за шкалою А дорівнює 5,6 балів, що свідчить про високий рівень розвитку;
- середнє значення показників учасників вибірки за шкалою В дорівнює 4,05 балів, що свідчить про середній рівень розвитку;
- середнє значення показників учасників вибірки за шкалою С дорівнює 3,7 балів, що свідчить про середній рівень розвитку;
- середнє значення показників учасників вибірки за шкалою D дорівнює 4,2 бали, що свідчить про низький рівень розвитку.

Аналіз середніх показників за статтю показав, дівчата мають вищий показник за шкалою А (8,4 бали), ніж юнаки (показник 5,5 бали) – обидва показники знаходяться в діапазоні високого рівня прояву.

У вікових групах наступна тенденція: середні значення за шкалами у першій віковій групі дорівнюють показнику 3,6 бали, у другій віковій групі – 5,05 бали.

Таблиця 2.17

Тип прихильності:	Чоловіки	Жінки
А (надійний)	16 (66.6%)	20 (45.4%)
В (тривожно-суперечливий)	8 (33.3%)	6 (13.6%)
С (відсторонено-уникаючий)	0%	6 (13.6%)
Д (боязкий/обережний)	0%	12 (27.2%)

Аналізуючи отримані результати дослідження за допомогою методики Самооцінка типу прихильності ми можемо сформулювати наступні висновки, що тип прихильності А властивий 66,6% чоловіків та 45,4% жінок; Тип В притаманний 33,3% респондентів-чоловіків та 13,6% жінок; Тип С було виявлено серед 13,6% жінок та 0% чоловіків; тип Д було знайдено в 27,2% респондентів-жінок, натомість в чоловіків не знайдено було його взагалі.

Загалом дівчатам більш властивий надійний тип прив'язаності, що може говорити про більшу здатність до емоційного саморегуляції, відкритості та підтримки, але також в них наявні тенденції до тривожного типу прив'язаності, що у свою чергу ймовірно може казати про емоційну нестабільність у стосунках. Комбінація надійного та тривожного стилю прив'язаності може свідчити про суперечливу потребу в близькості й захисті, що створює умови для нестабільних або залежних стосунків. Це також узгоджується з вищими показниками стилю «Манія» у цій групі.

Юнаки дещо частіше мають тенденції до уникаючого типу прив'язаності, що може свідчити про можливе бажання до стриманості та

емоційної автономії. Старша вікова група частіше має тенденції до дезадаптивних типів прив'язаності, це шкали В, С, D; до такої картини могли призвести такі фактори як: можливий негативний досвід у стосунках, високий рівень критичності себе та свого партнера та захисні механізми. Також старшій групі притаманні вищі показники за шкалою А, що може говорити про кращу емоційну залученість та більш зріло сформовану особистість.

2.2.6. Методика «Рівень емоційного відгуку» за А. Меграбяном і Н. Епштейном

Таблиця 2.18

Результати емпіричного дослідження за методикою «Рівень емоційного відгуку» (середні значення)

Назви шкал	За статтю		За віком		Загалом для всіх учасників
	юнаки	дівчата	1 вікова група 20-21 років	2 вікова група 22-24 років	
Рівень емпатії	23,5	23,3	23,55	23,2	23,4

Розглянемо отримані результати у графіку наведеному нижче.

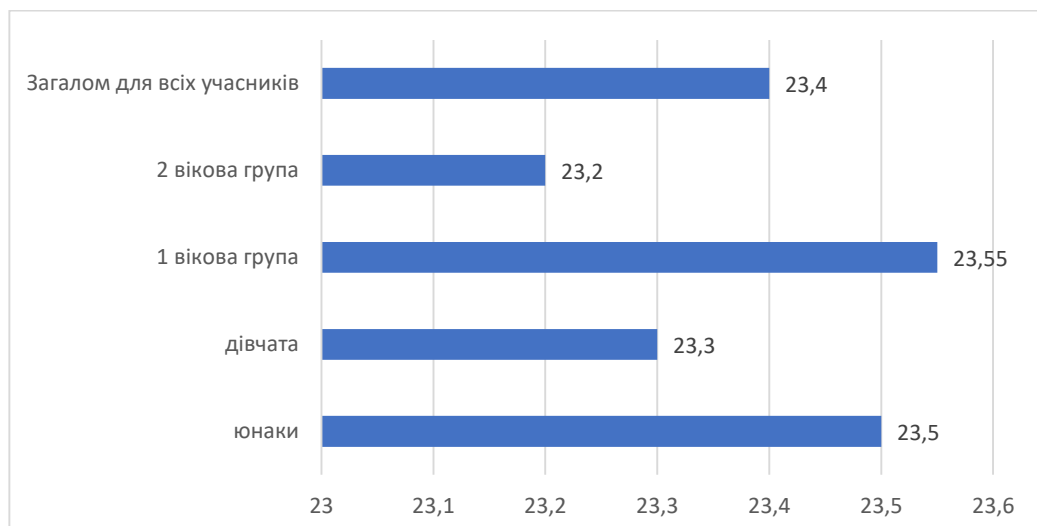

Рисунок 2.11 – Середні результати учасників емпіричного дослідження за методикою «Рівень емоційного відгуку»

Також розглянемо розподіл за рівнями вираженості показників в залежності від статевих особливостей.

Таблиця 2.19

Статевий розподіл результатів за методикою Рівень емоційного відгуку»

Стать:	Чоловіки			Жінки		
Рівень емоційного відгуку	Високий	Середній	Низький	Високий	Середній	Низький
Результати	14(58,3%)	6(25%)	4(16,7%)	30 (68,1%)	8 (18,1%)	6 (13,6%)

Бачимо, що рівень емоційного відгуку на високому рівні його розвитку властивий 58,3% чоловікам та 68,1% жінок; середній рівень розвитку було виявлено в 25% чоловіків та в 18,1% респондентів жіночої статі; низький рівень розвитку було виявлено в 16,7% юнаків та 13,6% жінок.

Отримані результати за методикою «Рівень емоційного відгуку» показали наступні тенденції:

- середнє значення показників учасників вибірки за шкалою Рівень емоційного відгуку дорівнює 23,4 балам, що свідчить про середній рівень прояву;
- аналіз середніх показників за статтю показав, що юнаки мають вищий показник за шкалою Рівень емоційного відгуку (23,5 бали), ніж дівчата (показник 23,3 бали) – обидва показники знаходяться в діапазоні середнього рівня прояву;
- у вікових групах наступна тенденція: середні значення за шкалою Рівень емоційного відгуку у першій віковій групі дорівнюють показникам 23,55, у другій віковій групі – 23,2 бали.

Загалом було виявлено середній рівень розвитку емпатії у учасників дослідження це може казати про здатність до емпатії та емоційного переживання та включення до переживань оточуючих. Відмінності у гендерних та вікових групах незначні, але було помічено більш високі показники емпатії у чоловічій та молодшій групах, що може говорити про жвавість сфери емоцій у період юнацького віку та про залежність від соціального оточення у період розвитку емоційної сфери та від індивідуально-психологічних особливостей юнаків. Хоча загальний рівень емпатії є середнім, його вищі показники у юнаків можуть пояснювати їх виражену інтимність у структурі любові (за шкалою Стернберга), адже емпатія прямо пов'язана зі здатністю до глибокого емоційного резонансу в парі.

Висновки до розділу 2

У результаті емпіричного дослідження, спрямованого на виявлення особливостей прояву кохання та закоханості в юнацькому віці, отримано данні, що підтверджують роль таких чинників, як стать, вік, тип прив'язаності, гендерна ідентичність та рівень емпатії у формуванні індивідуального стилю любовних переживань.

1. Згідно отриманих показників за методикою Рубіна, встановлено високий рівень любові та симпатії у всіх учасників. Дівчата демонструють вищу емоційну залученість, а юнаки – дещо стриманішу позицію. Молодша вікова група має більш ідеалізоване уявлення про партнера, старша – більш реалістичне, що відображає динаміку зрілості романтичних почуттів.
2. Результати за методикою Сандри Бем виявили домінування маскулінності у всіх підгрупах, незалежно від статі. Це свідчить про ослаблення впливу традиційних гендерних стереотипів та зміщення уявлень про соціальні ролі серед молоді.

3. Аналіз стилів любові за шкалою К. і С. Хендрік виявив домінування еротичного (Ерос) та альтруїстичного (Агапе) стилів, при цьому дівчата демонстрували більш високу емоційну глибину (Сторге, Манія), тоді як юнаки – орієнтацію на самопожертву (Агапе). Вікова динаміка вказує на перехід від романтизованого сприйняття любові до більш усвідомленого, зрілого ставлення.
4. Згідно триангулярної моделі Стернберга, усі три компоненти любові (інтимність, пристрась, зобов'язання) мають високі показники. Юнаки виявили більше ідеалізації та відданості а старша вікова група демонструє переважання саме відданості, що свідчить про розвиток готовності до довготрвалих стосунків.
5. Типи прихильності серед учасників свідчать про загальну тенденцію до безпечно (надійної) прив'язаності (тип А), яка найяскравіше представлена серед дівчат. Водночас присутні прояви тривожної, уникаючої та боязкої прив'язаності, особливо в старшій віковій групі, що, ймовірно, зумовлено попереднім досвідом або міжособистісними розчаруваннями.
6. Емпатія, як здатність до емоційного резонансу, представлена на середньому рівні у всіх групах, проте виявлено цікаву тенденцію – юнаки демонструють навіть дещо вищі показники емоційного відгуку, що узгоджується з високими рівнями інтимності у трикутній моделі любові.

Таким чином, емпіричні результати підтверджують гіпотезу дослідження: особливості переживання кохання та закоханості у юнацькому віці залежать від статі, вік, типу прив'язаності, гендерної ідентичності та рівня емпатії. Романтичні переживання в цей період виступають не лише емоційним феноменом, але й маркером психологічної зрілості, що формується під впливом особистісних, соціальних і когнітивних змін.

ВИСНОВКИ

Проведене теоретико-емпіричне дослідження дозволило всебічно розкрити психологічні особливості прояву кохання та закоханості в юнацькому віці. У вступі було обґрунтовано актуальність теми, зумовлену сенситивністю юнацького періоду до романтичних переживань, формуванням емоційної зрілості, типів прив'язаності, гендерної ідентичності та здатності до емпатії. Зазначалось, що розмежування понять «кохання» та «закоханість» є не лише теоретично необхідним, а й практично значущим для молоді в умовах сучасних соціокультурних змін.

Реалізація поставленої мети – теоретичне обґрунтування та емпіричне дослідження психологічних особливостей прояву кохання та закоханості в юнацькому віці – здійснювалася через послідовне виконання дослідницьких завдань. Усі завдання були повністю реалізовано.

У першому розділі узагальнено провідні наукові підходи до вивчення феноменів кохання та закоханості (біологічний, психодинамічний, гуманістичний, когнітивний, соціально-психологічний) виокремлено ключові концепції (теорія прив'язаності Дж. Боулбі, трикомпонентна модель Р. Стернберга, стилі любові Дж.-А. Лі), охарактеризовано вікову специфіку юнацтва, а також вплив гендерної ідентичності, типу прихильності та емпатії на любовні стосунки.

У другому розділі представлено результати емпіричного дослідження, проведеного серед 68 студентів віком 20-24 років. Дослідження проводилося з використанням валідних методик, що забезпечили глибоку діагностику феномену кохання в юнацькому віці. Результати підтвердили достовірність висунутої гіпотези: особливості переживання кохання та закоханості залежать від статі, віку, типу прив'язаності, рівня емпатії та гендерної ідентичності. Було виявлено такі закономірності:

- дівчата виявили вищу емоційну залученість і прихильність, тоді як юнаки частіше демонстрували стриманість або схильність до альтруїстичних (Агапе) форм любові;
- молодші учасники (20-21 рік) більше схильні до ідеалізації та інтенсивних емоцій, старші (22-24 роки) – до відданості та стабільності у стосунках;
- у більшості учасників виявлено надійний стиль прихильності, о поєднувався із середнім або високим рівнем емпатії, що вказує на здатність до глибоких міжособистісних зв'язків;
- результати за шкалою Сандри Бем засвідчили ослаблення впливу традиційних гендерних стереотипів, а також переосмислення ролі маскулінності та фемінності в контексті романтичних стосунків.

Таким чином, усі гіпотези дослідження підтверджено, а емпіричні дані узгоджуються з теоретичними висновками, що підтверджує зв'язок між теоретичними підходами та отриманими результатами.

Наукова новизна роботи полягає у поєднанні різних психологічних факторів (емоційність, тип прихильності, гендерна ідентичність) для пояснення любові в юнацькому віці.

Практичне значення полягає в можливості використання результатів у роботі з молоддю: під час індивідуального консультування, профілактики емоційної залежності, формування емоційної зрілості. Матеріали можуть бути використані в освітніх програмах із психологічної грамотності для студентів.

Перспективи подальших досліджень включають вивчення впливу сімейного досвіду, виховання, культурних норм на формування уявлень про кохання в юнацькому віці.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАНЬ

1. Берн Е. Секс у людському коханні. Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2020. С. 124–129.
2. Бровко А. Ю. Психологія любові юнаків і дівчат [Електронний ресурс]. 2021. URL: <http://ir.librarynmu.com/handle/123456789/2771> (дата звернення: 25.05.2025)
3. Галушко С. М. Прив'язаність як науковий психологічний термін та особистісна характеристика / Проблеми сучасної психології. 2019. № 2. С. 21–28. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/...pspz_2019_2_5.pdf (дата звернення: 25.05.2025)
4. Гріньова О. М. Психологічні проблеми кохання в юнацькому віці / Fundamental and Applied Researches in Practice of Leading Scientific Schools. 2015. Т. 4, № 1. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/13348> (дата звернення: 25.05.2025)
5. Іванова А. Гендерно-марковані тактики комунікативної ситуації флірт : магістерська робота. Київ : КНУ імені Тараса Шевченка, 2020. URL: <https://ir.library.knu.ua/handle/123456789/6565> (дата звернення: 25.05.2025)
6. Ключков І. В., Паляниця Т. М. Що таке кохання? 2011. URL: <https://dspace.nuft.edu.ua/.../download> (дата звернення: 25.05.2025)
7. Коцюба Г. О. Психологічний простір стосунків кохання / Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Психологія. 2011. № 40. С. 106–113. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/...VKhnpu_psychol_2011_40_12.pdf (дата звернення: 25.05.2025)
8. Лящ О. П. Юнацький вік як фактор розвитку емоційного інтелекту / Психологія: реальність і перспективи. 2016. № 7. С. 135–139. URL:

- http://www.irbis-nbuv.gov.ua/...prp_2016_7_37.pdf (дата звернення: 25.05.2025)
9. Мартин О. М., Живко З. Б., Михайлюк А. В. Людський капітал: суть, особливості та структура / Science, Innovations and Education: Problems and Prospects. Tokyo, 2022. С. 482–487. URL: <https://sci.ldubgd.edu.ua/...pdf> (дата звернення: 25.05.2025)
 10. Мащенко Н. В. Особливості кохання в ранній юності. 2010. С. 120. URL: https://fpppspu.at.ua/Zbirniku/Dni_nayki_2010.pdf#page=120 (дата звернення: 25.05.2025)
 11. Мельник Т. Особливості поняття «закоханість» у ранньому юнацькому віці. 2017. С. 50. URL: <https://vsei.vn.ua/images/Doc/navprots.pdf#page=50> (дата звернення: 25.05.2025)
 12. Мосол Н. О. Психологія любові: теоретичні та прикладні аспекти дослідження (дата звернення: 12.02.2024). URL: <http://baltijapublishing.lv/...> (дата звернення: 25.05.2025)
 13. Невідома Я. Г. Особливості соціалізації у юнацькому віці / Проблеми сучасної психології. 2012. Вип. 17. С. 337–346. URL: <https://journals.uran.ua/...> (дата звернення: 25.05.2025)
 14. Отчич С. В. Психологія любові та диференціація понять кохання та закоханості / Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки. 2014. № 2. С. 138–141. URL: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/...pdf> (дата звернення: 25.05.2025)
 15. Павлик Н. В. Психологія гармонізації характеру в юнацькому віці : монографія. Київ : ІПО НАПН України, Логос, 2015. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/106659/1/1.pdf> (дата звернення: 25.05.2025)
 16. Павловська М. С., Станчуляк Е. Ю. Управління конфліктами та стресом у професійній діяльності психолога / Актуальні проблеми юриспруденції та психології. 2024. С. 116–120.

- 17.Ракута А. А. Взаємне кохання як чинник здорових стосунків у юнацькому віці / Соціальної роботи: Збірник доповідей. 2023. С. 207. URL: <https://cusu.edu.ua/>... (дата звернення: 25.05.2025)
- 18.Савчин М., Василенко Л. П. Вікова психологія. Київ : Академвидав, 2005. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/>... (дата звернення: 25.05.2025)
- 19.Сидорчук Д., Мачушник О. Л. Особливості почуття любові в ранньому юнацькому віці / Проблеми сучасної психології. 2015. С. 149–154. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/>... (дата звернення: 25.05.2025)
- 20.Ташматов В. А., Аношина В. І. Психологія почуттів, кохання та закоханість. 2024. 239 с. URL: <https://www.knuba.edu.ua/>... (дата звернення: 25.05.2025)
- 21.Усікова М. О. Сучасні теорії любові / Актуальні проблеми педагогіки вищої школи та педагогічного менеджменту. 2013. С. 271. URL: <https://www.library.sspu.edu.ua/>... (дата звернення: 25.05.2025)
- 22.Франкл В. Є. Лікар та душа. Основи логотерапії. FLC, 2018. С. 153–199.
- 23.Фройд З. Психологія сексуальності. Харків : Фоліо. 1990. С. 90–111.
- 24.Фромм Е. Мистецтво любові. Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2017. 192 с.
- 25.Хендрік С., Хендрік С. Теорія і метод любові / Журнал особистості та соціальної психології. 1986. Т. 50, № 2. С. 392–402. URL: <https://ukrayinska.libretexts.org/>... (дата звернення: 25.05.2025)
- 26.Цільмак О. М., Лефтеров В. О. Психологія сім'ї та шлюбу: таблиці, схеми, коментарі : навчально-наочний підручник. Київ : Ліра-К, 2020. URL: <https://files.znu.edu.ua/>... (дата звернення: 25.05.2025)
- 27.Чупрій Н. О. Відмінності переживання кохання у старшому підлітковому та юнацькому віці / Актуальні проблеми психології в закладах освіти. 2011. Вип. 2. С. 159–163. URL: <https://journal.kdpu.edu.ua/>... (дата звернення: 25.05.2025)

- 28.Щукіна Г. Ю. Особливості прояву любові і закоханості в сексуальному аспекті. 2023. URL: <http://dgu.com.ua/>... (дата звернення: 25.05.2025)
- 29.Юнг К. Г. Аналітична психологія. URL: <https://pidru4niki.com/>... (дата звернення: 25.05.2025)
- 30.Chaika G. Прив'язаність особистості до інших людей і фактори, які впливають на неї / Psychological Journal. 2021. Т. 7, № 4. С. 9–17. URL: <https://apsijournal.com/>... (дата звернення: 25.05.2025)
- 31.Marazziti D., Canale D. Hormonal changes when falling in love / Psychoneuroendocrinology. 2004. Vol. 29, № 7. P. 931–936. URL: <https://www.sciencedirect.com/>... (дата звернення: 25.05.2025)
- 32.Song H., Zou Z., Kou J., Liu Y., Yang L., Zilverstand A., Zhang X. Love-related changes in the brain: a resting-state functional magnetic resonance imaging study / Frontiers in Human Neuroscience. 2015. Vol. 9. Article 120177. URL: <https://www.frontiersin.org/>... (дата звернення: 25.05.2025)
- 33.Sternberg R. J. “The Triangular Love Scale” from The Triangle of Love: Intimacy, Passion, Commitment. 1988. Copyright © 1988 by Robert Sternberg. [Reprinted by permission].
- 34.Sternberg R. J. The Triangle of Love: Intimacy, Passion, Commitment. New York : Basic Books, 1988. ISBN 0-465-08746-9.
- 35.Bartholomew K., Horowitz L. M. The Relationship Questionnaire. 1991. URL: https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2022/4_2022/8.pdf (дата звернення: 25.05.2025)

ДОДАТКИ

Додаток А

Номер учасника дослідження	Ім'я	Стать	Вік	Соціальний статус
1.	Ельвіра	ж	23	студент
2.	Даніїл	ч	20	студент
3.	Ярослава	ж	22	студент
4.	Олександр	ч	23	студент
5.	Тетяна	ж	20	студент
6.	Данило	ч	20	студент
7.	Ірина	ж	20	студент
8.	Арина	ж	24	студент
9.	Ксенія	ж	22	студент
10.	Анна	ж	20	студент
11.	Дар'я	ж	20	студент
12.	Владислав	ч	21	студент
13.	Вікторія	ж	20	студент
14.	Максим	ч	21	студент
15.	Анастасія	ж	23	студент
16.	Поліна	ж	22	студент
17.	Олександр	ч	23	студент
18.	Софія	ж	20	студент
19.	Артем	ч	24	студент
20.	Анастасія	ж	20	студент
21.	Олександр	ч	22	студент
22.	Вікторія	ж	20	студент
23.	Матвій	ч	23	студент
24.	Поліна	ж	20	студент
25.	Марія	ж	21	студент
26.	Олена	ж	24	студент
27.	Злата	ж	20	студент
28.	Єва	ж	21	студент
29.	Максим	ч	23	студент
30.	Дарина	ж	20	студент
31.	Іван	ч	22	студент
32.	Вероніка	ж	20	студент
33.	Аліна	ж	21	студент
34.	Андрій	ч	20	студент
35.	Катерина	ж	20	студент
36.	Богдан	ч	22	студент

37.	Христина	ж	24	студент
38.	Назар	ч	21	студент
39.	Ольга	ж	21	студент
40.	Дмитро	ч	22	студент
41.	Ангеліна	ж	20	студент
42.	Яна	ж	20	студент
43.	Лілія	ж	23	студент
44.	Ірина	ж	21	студент
45.	Юлія	ж	20	студент
46.	Роман	ч	24	студент
47.	Валерія	ж	24	студент
48.	Тимофій	ч	24	студент
49.	Мирослава	ж	22	студент
50.	Наталія	ж	20	студент
51.	Владислав	ч	20	студент
52.	Лариса	ж	20	студент
53.	Олег	ч	22	студент
54.	Ніна	ж	21	студент
55.	Денис	ч	22	студент
56.	Віра	ж	20	студент
57.	Єгор	ч	24	студент
58.	Марта	ж	20	студент
59.	Соломія	ж	21	студент
60.	Тетяна	ж	20	студент
61.	Людмила	ж	20	студент
62.	Віолетта	ж	21	студент
63.	Ярослав	ч	22	студент
64.	Оксана	ж	20	студент
65.	Михайло	ч	22	студент
66.	Оксана	ж	20	студент
67.	Ельміра	ж	23	студент
68.	Кирило	ч	21	студент

Стимульний матеріал для методики З. Рубіна

1. Мені б було дуже важко, якщо би прийшлося жити без нього(неї).
2. Коли ми разом, у нас завжди схожий настрій.
3. Я можу сказати, що він (вона) належить тільки мені.
4. Він(вона) дуже розумна людина.
5. Для нього(неї) я здатна абсолютно на все.
6. У більшості випадків він(вона) подобається людям відразу ж після знайомства.
7. Коли мені погано, то хочеться поділитися тільки з ним(нею).
8. Я думаю, що ми з ним(нею) внутрішньо схожі один з одним.
9. Я почуваю себе у відповіді за те, щоб йому(їй) було добре.
10. Мені би бажалося бути схожим на нього(неї).
11. Мені приємно відчувати, що він(вона) довіряє мені більш за інших.
12. Він один з самих привабливих чоловіків(жінок), яких я знаю.
13. Мені було би дуже важко, якщо би прийшлося жити без нього(неї).
14. Я впевнений(а), що він(а) добре до мене ставляться.

Шкала любові: питання – 1, 3,5,7,9,11,13.

Шкала симпатії: питання – 2,4,6,8,10,12,14.

Результати тесту підраховуються шляхом підсумовування відповідей по кожному ствердженню та їхньому усередненню. При цьому першій альтернативі приписується 4 бали, другій – 3 бали, третій – 2 бали, четвертій – 1 бал. Значення по кожному пункту входить у сумарний бал.

Результати по шкалам любові і симпатії рахуються окремо.

Підсумкові оцінки можуть варіювати від 7 до 28 балів.

Підрахунок сумарного балу по обох шкалах, дає загальний рівень емоціональних відносин в діаді (від 14 до 56 балів).

Методика «Маскулінність – фемінність» Сандри Бем

Методика була запропонована Сандрою Бем (1974) для діагностики психологічної статі й визначає ступінь андрогінності, маскулінності й фемінінності особистості. Опитувальник містить 60 тверджень (якостей), на кожне з яких необхідно відповісти «так» або «ні», оцінюючи тим самим наявність або відсутність у себе названих якостей.

Текст опитувальника

1. Впевнений у собі.	22. Аналітичний.
2. Поступливий.	23. Співчутливий.
3. Здатний допомогти.	24. Ревнивий.
4. Схильний захищати свої погляди.	25. Здатний до лідерства.
5. Життєрадісний.	26. Що опікується про людей.
6. Похмурий.	27. Прямий, правдивий.
7. Незалежний.	28. Схильний до ризику.
8. Сором'язливий.	29. Сенситивний.
9. Совісний.	30. Потайливий.
10. Атлетичний.	31. Швидкий у прийнятті рішень.
11. Ніжний.	32. Жалісливий.
12. Театральний.	33. Щирий.
13. Наполегливий.	34. Самодостатній.
14. Ласий на лестоці.	35. Здатний утішити.
15. Щасливий.	36. Гоноровий.
16. Сильна особистість.	37. Владний.
17. Відданий.	38. Володіє тихим голосом.
18. Непередбачуваний.	39. Привабливий.
19. Сильний.	40. Мужній.
20. Жіночний.	41. Теплий, сердечний.
21. Надійний.	42. Важний.

43. Обстоює власну позицію.

44. М'який.

45. Вміє дружити.

46. Агресивний.

47. Довірливий.

48. Неефективний.

49. Схильний вести за собою.

50. Інфантильний.

51. Адаптивний.

52. Індивідуаліст.

53. Не люблячий лайки.

54. Несистематичний.

55. Конкурентноспроможний.

56. Люблячий дітей.

57. Тактовний.

58. Амбіційний, честолюбний.

59. Спокійний.

60. Традиційний, підвладний умовностям.

Ключ до тесту

Маскулінність («так»): 1, 4, 7, 10, 13, 16, 19, 22, 25, 28, 31, 34, 37, 40, 43, 46, 49, 52, 55, 58.

Фемінність («так»): 2, 5, 8, 11, 14, 17, 20, 23, 26, 29, 32, 35, 38, 41, 44, 47, 50, 53, 56, 59.

Інші пункти – нейтральні.

За кожний збіг відповіді із ключем нараховується 1 бал. Потім визначаються показники фемінності (F) і маскулінності (M) у відповідності з наступними формулами.

$F = (\text{сума балів за фемінністю}): 20;$

$M = (\text{сума балів за маскулінністю}): 20.$

Основний індекс IS визначається як:

$IS = (F - M) \times 2,322.$

Якщо величина індексу IS укладена в межах від -1 до +1, то роблять висновок про андрогінність. Якщо індекс менше -1 ($IS < -1$), то робиться висновок про маскулінність, а якщо індекс більше +1 ($IS > 1$) – про фемінність. При цьому, у випадку коли $IS < -2,025$, говорять про яскраво виражену маскулінність, а якщо $IS > +2,025$ – говорять про яскраво виражену фемінність.

Інтерпретація результатів. Якщо за результатами набраних балів ви досягли середніх показників маскулінних та фемінних якостей, це означає, що ви належите до того рідкісного типу людей-андрогінів, яким піддається будь-яка робота і будь-які чоловічі й жіночі ролі. Ваша поведінка досить гнучка, що дає змогу вам бути доброю людиною, чутливою, а також сміливою, рішучою, здатною постояти за себе, підтримати інших, повести їх за собою.

Якщо ви набрали середню кількість балів за оцінкою фемінних якостей, які переважили маскулінні, це означає, що ви людина, на яку розраховують близькі, друзі, колеги. Проте в ситуаціях, які вимагають здатності взяти на себе керівництво справами, виявити наполегливість, настоювати на безумовному підпорядкуванні, вам не вистачає характеру, ви ухиляєтесь від відповідальності, передоручаєте вирішення своїх проблем іншим людям.

Якщо ви недобрали середньої кількості балів за фемінними якостями, проте у вас яскраво виражені маскулінні якості, то це означає, що ви здатні протистояти негараздам, згуртовувати оточуючих, надихати на досягнення цілей. Ви людина, орієнтована на досягнення успіху, подолання перешкод, самоствердження, на справу, в процесі якої нехтуєте будь-якими сентиментами. Ви прагнете виробляти у собі значною мірою притаманні вам твердість духу і характеру. Проте оточуючим іноді не вистачає вашої емоційної підтримки, співчуття, ласкавих слів.

Методика «Шкала любовного ставлення» К. та С. Хендрік

1. Ми з коханим привернулися один до одного відразу після першої зустрічі
2. Я намагаюся тримати свого коханця трохи невпевненим у моїй прихильності йому/їй.
3. Важко точно сказати, де закінчується дружба і починається любов.
4. Я вважаю, якою людиною стане в житті, перш ніж я візьму на себе зобов'язання йому/їй.
5. Коли все не так з моїм коханим і мною, мій шлунок засмучується.
6. Я намагаюся завжди допомагати коханому через важкі часи.
7. Ми з коханим маємо правильну фізичну «хімію» між нами.
8. Я вірю, що те, що мій коханець не знає про мене, не зашкодить йому/їй.
9. Справжня любов спочатку вимагає турботи на деякий час.
10. Намагаюся ретельно планувати своє життя перед тим, як вибрати коханця.
11. Коли мої любовні стосунки розпадаються, я так пригнічуюся.
12. Я б скоріше страждав сам, ніж дозволю своєму коханому страждати.
13. Наше заняття любов'ю дуже інтенсивне і ситне.
14. Мені іноді доводилося утримувати двох моїх коханців від того, щоб дізнатися один про одного.
15. Я сподіваюся завжди дружити з тим, кого люблю.
16. Найкраще любити когось зі схожим фоном.
17. Іноді я так схвилюваний тим, що закоханий, що не можу заснути.
18. Я не можу бути щасливим, якщо не поставлю щастя свого коханого перед моїм власним.
19. Я відчуваю, що ми з коханим були призначені один для одного.
20. Я можу пережити любовні справи досить легко і швидко.
21. Найкращий вид любові виростає з довгої дружби.
22. Основним фактором при виборі коханця є те, як він/вона розмірковує про мою сім'ю.
23. Коли мій коханець не звертає на мене уваги, я відчуваю себе хворим.
24. Я, як правило, готовий пожертвувати власними бажаннями, щоб дозволити своєму коханому досягти його/її.
25. Ми з коханим стали емоційно залученими досить швидко.
26. Мій коханець засмутився б, якби він/вона знав про деякі речі, які я зробив з іншими людьми.
27. Наша дружба поступово злилася в любов з плином часу.
28. Важливим фактором у виборі партнера є те, чи буде він/вона хорошим батьком.
29. Коли я закоханий, у мене виникають проблеми з концентрацією уваги.
30. Що б я не володів, це мій коханець використовувати, як він/вона вибирає.
31. Ми з коханим дійсно розуміємо один одного.
32. Коли мій коханець стає занадто залежним від мене, я хочу трохи відступити.

- 33.Любов - це дійсно глибока дружба, а не таємнича, містична емоція.
- 34.Одним з міркувань у виборі партнера є те, як він/вона буде відображати мою кар'єру.
- 35.Я не можу розслабитися, якщо підозрюю, що мій коханець з кимось іншим.
- 36.Коли мій коханець злиться на мене, я все ще люблю його/її повністю і беззастережно.
- 37.Мій коханець відповідає моїм ідеальним стандартам фізичної краси/красивості.
- 38.Мені подобається грати в «гру любові» з числом різних партнерів.
- 39.Мої найбільш задовольняючі любовні стосунки склалися з хороших дружніх стосунків.
- 40.Перш ніж дуже спілкуватися з ким-небудь, я намагаюся з'ясувати, наскільки сумісним є його/її спадкове походження з моїм у випадку, якщо у нас коли-небудь є діти.
- 41.Якщо мій коханець ігнорує мене на деякий час, я роблю дурні речі, щоб повернути його/її увагу.
- 42.Я б терпіла все заради свого коханого.

Чим вище оцінка, тим сильніше ви на цьому любовному стилі

Нарахування очок:

Ерос: Складіть всі числа, які ви обвели для пунктів 1, 7, 13, 19, 25, 31 та 37.

Ерос Оцінка: _____

Людус: Складіть всі числа, які ви обвели для пунктів 2, 8, 14, 20, 26, 32 та 38.

Оцінка Людуса: _____

Зберігання: Складіть всі числа, які ви обвели для пунктів 3, 9, 15, 21, 27, 33 та 39.

Оцінка за зберіганням: _____

Прагма: Складіть всі числа, які ви обвели для пунктів 4, 10, 16, 22, 28, 34 та 40.

Прагматичний бал: _____

Манія: Складіть всі числа, які ви обвели для пунктів 5, 11, 17, 23, 29, 35 та 41.

Оцінка манії: _____

Агаре: Складіть всі числа, які ви обвели для пунктів 6, 12, 18, 24, 30, 36 та 42.

Оцінка агапе: _____

1 = КАТЕГОРИЧНО не згоден

2 = Не згоден

3 = Нейтральний

4 = Згоден

5 = РІШУЧЕ згоден

Методика «Триангулярна шкала Стернберга»

Будь ласка, уважно прочитайте кожен із наведених нижче тверджень, що характеризують Ваше ставлення до людини, яку ви любите або глибоко піклуєтесь. Оцініть свою згоду з кожним твердженням за наступною шкалою та введіть відповідне число від 1 до 9.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Зовсім не згоден			Частково згоден			Повністю згоден		

1. Я активно підтримую його/її благополуччя
2. У мене теплі стосунки з ним/нею
3. Я можу розраховувати на нього/неї у скрутний час
4. Він/вона може розраховувати на мене в разі потреби.
5. Я готовий бути поряд з ним/нею та ділитися тим, що у мене є.
6. Я отримую значну емоційну підтримку від нього/неї.
7. Я надаю значну емоційну підтримку йому/їй.
8. Я добре спілкуюся з ним/нею
9. Я дуже ціную його/її присутність у своєму житті.
10. Я відчуваю близькість з ним/нею.
11. У мене комфортні стосунки з ним/нею.
12. Я відчуваю, що дійсно розумію його/її.
13. Я відчуваю, що він/вона дійсно мене розуміє.
14. Я відчуваю, що дійсно можу довіряти йому/їй.
15. Я ділюся особистою інформацією про себе з ним/нею.
16. Просто бачити його/її збуджує мене.
17. Протягом дня я часто думаю про нього/неї.
18. Мої стосунки з ним дуже романтичні.
19. Я вважаю його особисто дуже привабливим.
20. Я ідеалізую його/її.

21. Я не можу уявити, щоб інша людина зробила мене таким щасливим, як це робить він/вона.
22. Я краще буду з ним/нею, ніж з кимось іншим.
23. Для мене немає нічого важливішого за мої стосунки з ним/нею.
24. Мені особливо подобається фізичний контакт з ним/нею.
25. У моїх стосунках з ним/нею є щось майже «магічне».
26. Я обожнюю його/її.
27. Я не уявляю життя без нього/неї.
28. Мої стосунки з ним/нею пристрасні.
29. Коли я дивлюсь романтичні фільми та читаю романтичні книги, я думаю про нього/неї.
30. Я фантазую про нього/неї.
31. Я знаю, що піклуюся про нього/неї.
32. Я маю намір підтримувати з ним/нею стосунки.
33. Через свою прихильність до нього/неї я б не дозволив/ила іншим людям встати між нами.
34. Я впевнений/а у стабільності своїх стосунків з ним/нею.
35. Я не міг/могла дозволити, щоб щось стало на шляху моєї відданості до нього/неї
36. Я сподіваюся, що моя любов до нього/неї триватиме до кінця мого життя.
37. Я завжди відчуватиму сильну відповідальність за нього/неї.
38. Я вважаю свою відданість йому твердою.
39. Я не можу уявити припинення своїх стосунків з ним/нею.
40. Я впевнений/а у своїй любові до нього/неї.
41. Я вважаю свої стосунки з ним/нею постійними.
42. Я вважаю свої стосунки з ним/нею правильним рішенням.
43. Я відчуваю відповідальність перед ним/нею.
44. Я планую продовжувати свої стосунки з ним/нею

45. Навіть коли з ним/нею важко мати справу, я залишаюся відданим/ою нашим стосункам.

Психолог Роберт Стернберг вважає, що любов складається з трьох компонентів: близькості, пристрасті та відданості. Перші 15 пунктів шкали відображають близькість, другі 15 вимірюють пристрасть, а останні 15 відображають відданість. Підсумуйте бали для кожної групи з 15 компонентів. Знайдіть у відповідному стовпчику нижче бали, найближчі до ваших трьох загальних показників, щоб визначити ступінь, до якого ви відчуваєте кожен із цих трьох компонентів любові.

Інтимна близькість	Пристрасть	Відданість	
(Пункт 1–15)	(Пункт 16–30)	(Пункт 31–45)	
93	73	85	Низький рівень
102	85	96	Нижче середнього
111	98	108	Середній рівень
120	110	120	Вище середнього
129	123	131	Високий рівень

На думку Стернберга, високі бали за всіма трьома компонентами вказуватимуть на неперевершену любов. Однак нерівні або низькі бали не обов'язково означають, що стосунки не міцні: усі стосунки мають підйоми та падіння, і природа стосунків може змінюватися з часом.

Методика «Самооцінка типу прихильності»

Методика «Самооцінка типу прихильності» (The Relationship Questionnaire, Bartholomew and Horowitz, 1991)

1. Нижче наводиться характеристика чотирьох стилів взаємовідносин, які найчастіше описуються людьми. Поставте галочку напроти літери, що позначає той стиль, який підходить Вам більше за інших або описує Вас найкращим чином.

А. Мені приємно відчувати близькість та/або взаємозалежність: легко зближуватися з іншими людьми, відчувати свою залежність від них та їхню залежність від мене. Я рідко турбуюся про те, що мене можуть покинути або про те, що хтось може занадто сильно зблизитися зі мною.

В. Я дуже потребую близькості: мені здається, що люди не хочуть зближуватися зі мною так, як того хотілося б мені. Я часто турбуюся про те, чи мій партнер любить мене і чи хоче залишатися зі мною. Я хочу повністю злитися з іншою людиною, і це бажання часом відлякує людей.

С. Я можу обходитися без близьких емоційних стосунків; мені важливо відчувати свою свободу і самодостатність, тому я вважаю за краще ні від кого не залежати сам і не викликати залежність від мене в інших.

Д. Мені нелегко зближуватись з іншими людьми. Я хочу цього, але мені важко повністю покладатися на людей і залежати від когось. Я боюся, що якщо дозволю собі довіритися іншій людині, він може поранити мене.

2. Оцініть, будь ласка, наскільки кожен із описаних вище стилів взаємовідносин відповідає Вашому (за 12-бальною шкалою).

Перейдемо до розгляду результатів перевірки психометричних параметрів методики «Самооцінка генералізованого типу прив'язаності», застосування якої дозволяє встановлювати певні типи прив'язаності.

Зокрема, Тип А – «надійний», або «безпечний» – характеризується позитивним поглядом на себе та інших (вважає себе гідним кохання, а

партнерів – чуйними та надійними); тип В – «сверхзалучений», або «тривожносуперечливий» – має негативне уявлення про себе та позитивне – про інших; тип С – «відсторонено-уникаючий» – має позитивну модель себе та негативну модель Іншого; тип D – «боязливий», або «обережний» – негативно ставиться і до себе, і до інших. К. Бартолом'ю передбачала, що, оскільки люди схильні до того уявлення про себе та інших, тип А і тип D мають бути переважаючими

Методика «Рівень емоційного відгуку»

за А. Меграбяном і Н. Епштейном

Призначений для дослідження емпатії (співпереживання), тобто вміння поставити себе на місце іншого, здатності до емоційної чуйності в конфліктних ситуаціях. Емпатія веде до збалансованості міжособистісних відносин. Визначення рівня її розвитку допоможе в самовихованні професійно значущих якостей.

Текст опитувальника

Інструкція: «Опитувальник містить 33 твердження. Прочитайте їх і пригадайте, що переживаєте, як вважаєте, як поведетеся в описаних ситуаціях. Якщо частіше або зазвичай так, як в твердженні, то пишіть «так» (+), якщо інакше - «ні» (-) ».

1. Мене засмучує, коли я бачу, що хтось незнайомий мені відчуває себе самотньо.
2. Люди перебільшують сприйнятливість тварин і їх здатність відчувати.
3. Мені неприємно, коли люди відкрито проявляють свої почуття.
4. Мене дратують люди, які завжди себе жаліють.
5. Я починаю нервувати, коли хтось поруч нервує.
6. Я вважаю, що плакати від щастя нерозумно.
7. Я приймаю близько до серця проблеми своїх друзів.
8. Іноді пісні про кохання дуже чіпають мене.
9. Я дуже хвилююся, коли повинен повідомити людям неприємну новину.
10. На мій настрій сильно впливають оточуючі.
11. Більшість іноземців здаються мені холодними і неемоційними.
12. Я б вважав за краще професію, пов'язану зі спілкуванням з людьми.
13. Я не дуже засмучуюсь, якщо один діє необдуманно.
14. Я люблю спостерігати, як люди приймають подарунки.

15. Самотні люди часто недоброзичливі.
16. Я засмучуюсь, якщо бачу, що плаче людини.
17. Слухаючи деякі пісні, я відчуваю себе щасливим.
18. Коли я читаю роман, то переживаю все насправді.
19. Я серджуся, коли бачу, що з кимось погано поводяться.
20. Я можу залишатися спокійним, навіть якщо навколо все хвилюється.
21. Якщо один обговорює свої проблеми, я намагаюся перевести розмову на іншу тему.
22. Коли я буваю в кіно, мене дивує, як багато навколо зітхають, плачуть.
23. Чужий сміх не заражають мене.
24. Коли я приймаю рішення, почуття інших людей на мене не впливають.
25. Я втрачаю душевну рівновагу, якщо оточуючі пригнічені.
26. Мені важко бачити, як люди засмучуються через дрібниці.
27. Я дуже переживаю, коли бачу страждання тварин.
28. Трохи нерозумно переживати те, що відбувається в кіно або книзі.
29. Я дуже засмучуюсь, коли бачу безпорадних старих людей.
30. Чужі сльози скоріше викликають у мене роздратування, ніж співчуття.
31. Я дуже переживаю, коли дивлюся фільми.
32. Я часто можу залишатися байдужим до хвилювання навколо.
33. Я вважаю, що маленькі діти іноді плачуть без видимих причин.

Обробка результатів і інтерпретація

Індекс емпатійності отримують шляхом підрахунку кількості відповідей, що збігаються з ключем:

«Так» - 1, 5, 7, 8, 9, 10, 13, 14, 16, 17, 18, 19, 25, 26, 27, 29, 31; «Немає» - 2, 3, 4, 6, 11, 12, 15, 20, 21, 22, 23, 24, 28, 30, 32, 33.

Додаток Є

Результати дослідження за методикою «Шкала любові та симпатії Рубіна»

№ учасника дослідження	Шкала любові		Шкала симпатії	
	Кіл зн	Як зн	Кіл зн	Як зн
1.	22	в	25	в
2.	20	в	17	с
3.	27	в	28	в
4.	22	в	23	в
5.	23	в	24	в
6.	21	в	21	в
7.	26	в	24	в
8.	27	в	27	в
9.	15	с	19	в
10.	27	в	28	в
11.	28	в	21	в
12.	24	в	24	в
13.	28	в	21	в
14.	26	в	22	в
15.	27	в	22	в
16.	26	в	24	в
17.	19	в	28	в
18.	15	с	19	в
19.	20	в	17	с
20.	22	в	25	в
21.	19	в	28	в
22.	27	в	27	в
23.	22	в	23	в
24.	27	в	22	в
25.	23	в	24	в
26.	28	в	21	в
27.	27	в	28	в
28.	27	в	27	в
29.	19	в	28	в
30.	15	с	19	в
31.	24	в	24	в
32.	26	в	24	в
33.	22	в	25	в
34.	20	в	17	с

35.	20	B	25	B
36.	26	B	22	B
37.	26	B	20	B
38.	22	B	23	B
39.	27	B	27	B
40.	20	B	17	C
41.	23	B	24	B
42.	27	B	28	B
43.	15	C	19	B
44.	22	B	25	B
45.	27	B	22	B
46.	21	B	21	B
47.	28	B	21	B
48.	24	B	24	B
49.	23	B	24	B
50.	26	B	24	B
51.	26	B	22	B
52.	26	B	20	B
53.	22	B	23	B
54.	23	B	25	B
55.	21	B	21	B
56.	23	B	25	B
57.	26	B	22	B
58.	27	B	22	B
59.	22	B	25	B
60.	20	B	25	B
61.	23	B	25	B
62.	20	B	25	B
63.	24	B	24	B
64.	27	B	28	B
65.	19	B	28	B
66.	26	B	20	B
67.	23	B	25	B
68.	21	B	21	B

Додаток Ж

Результати дослідження за методикою «Шкала любовних відносин»

(К. і С. Хендрік)

№ учасника дослідження	Ерос		Людус		Зберігання		Прагма		Манія		Агапе	
	Кіл	Як	Кіл	Як	Кіл	Як	Кіл	Як	Кіл	Як	Кіл	Як
	зн	зн	зн	зн	зн	зн	зн	зн	зн	зн	зн	зн
1.	21	с	14	н	20	в	16	с	25	в	29	в
2.	33	в	14	с	26	в	32	в	22	с	26	в
3.	25	в	14	с	16	с	27	в	16	с	22	в
4.	26	в	16	с	20	в	18	с	24	в	23	в
5.	21	с	16	с	25	в	15	с	21	в	30	в
6.	27	в	15	с	19	в	17	с	15	с	24	в
7.	21	с	14	н	20	в	16	с	25	в	29	в
8.	27	в	12	с	28	в	15	с	15	с	21	в
9.	26	в	16	с	20	в	18	с	24	в	23	в
10.	33	в	14	с	26	в	32	в	22	с	26	в
11.	30	в	17	с	10	н	15	в	19	в	28	в
12.	18	в	21	в	20	в	18	в	15	с	17	с
13.	26	в	21	в	22	в	14	с	19	в	17	с
14.	30	в	17	с	25	в	33	в	23	в	27	в
15.	21	с	14	н	20	в	16	с	25	в	29	в
16.	21	с	14	н	20	в	16	с	25	в	29	в
17.	31	в	14	с	20	в	19	в	25	в	23	в
18.	26	в	21	в	22	в	14	с	19	в	17	с
19.	27	в	19	в	28	в	14	с	13	с	21	в
20.	21	с	16	с	25	в	15	с	21	в	30	в
21.	26	в	16	с	20	в	18	с	24	в	23	в
22.	30	в	17	с	10	н	15	в	19	в	28	в
23.	27	в	15	с	19	в	17	с	15	с	24	в
24.	33	в	14	с	26	в	32	в	22	с	26	в
25.	21	с	14	н	20	в	16	с	25	в	29	в
26.	27	в	15	с	19	в	17	с	15	с	24	в
27.	26	в	14	с	17	с	18	в	20	в	20	в
28.	21	с	14	н	20	в	16	с	25	в	29	в
29.	27	в	15	с	19	в	17	с	15	с	24	в
30.	21	с	16	с	25	в	15	с	21	в	30	в
31.	18	в	21	в	20	в	18	в	15	с	17	с
32.	26	в	16	с	20	в	18	с	24	в	23	в
33.	25	в	14	с	16	с	27	в	16	с	22	в
34.	33	в	14	с	26	в	32	в	22	с	26	в
35.	30	в	17	с	10	н	15	в	19	в	28	в

36.	30	B	17	c	25	B	33	B	23	B	27	B
37.	26	B	21	B	22	B	14	c	19	B	17	c
38.	18	B	21	B	20	B	18	B	15	c	17	c
39.	21	c	16	c	25	B	15	c	21	B	30	B
40.	31	B	14	c	20	B	19	B	25	B	23	B
41.	33	B	14	c	26	B	32	B	22	c	26	B
42.	21	c	14	H	20	B	16	c	25	B	29	B
43.	30	B	17	c	25	B	33	B	23	B	27	B
44.	26	B	16	c	20	B	18	c	24	B	23	B
45.	25	B	14	c	16	c	27	B	16	c	22	B
46.	26	B	14	c	17	c	18	B	20	B	20	B
47.	26	B	21	B	22	B	14	c	19	B	17	c
48.	18	B	21	B	20	B	18	B	15	c	17	c
49.	27	B	15	c	19	B	17	c	15	c	24	B
50.	30	B	17	c	10	H	15	B	19	B	28	B
51.	26	B	14	c	17	c	18	B	20	B	20	B
52.	30	B	17	c	10	H	15	B	19	B	28	B
53.	27	B	19	B	28	B	14	c	13	c	21	B
54.	21	c	14	H	20	B	16	c	25	B	29	B
55.	26	B	14	c	17	c	18	B	20	B	20	B
56.	26	B	21	B	22	B	14	c	19	B	17	c
57.	31	B	14	c	20	B	19	B	25	B	23	B
58.	26	B	14	c	17	c	18	B	20	B	20	B
59.	31	B	14	c	20	B	19	B	25	B	23	B
60.	27	B	19	B	28	B	14	c	13	c	21	B
61.	26	B	14	c	17	c	18	B	20	B	20	B
62.	25	B	14	c	16	c	27	B	16	c	22	B
63.	26	B	14	c	17	c	18	B	20	B	20	B
64.	21	c	16	c	25	B	15	c	21	B	30	B
65.	31	B	14	c	20	B	19	B	25	B	23	B
66.	27	B	19	B	28	B	14	c	13	c	21	B
67.	25	B	14	c	16	c	27	B	16	c	22	B
68.	21	c	14	H	20	B	16	c	25	B	29	B

Додаток 3

Результати дослідження за методикою «Триангулярна шкала Стернберга,
STLS»

№ учасника дослідження	Близькість		Пристрасть		Відданість	
	Кіл зн	Як зн	Кіл зн	Як зн	Кіл зн	Як зн
1.	108	с	92	с	106	с
2.	122	в	107	с	127	в
3.	126	в	122	в	135	в
4.	123	в	109	с	135	в
5.	126	в	126	в	135	в
6.	111	с	102	с	128	в
7.	124	в	100	с	111	с
8.	121	в	118	в	135	в
9.	70	н	75	н	71	н
10.	126	в	89	с	119	в
11.	113	с	120	в	128	в
12.	116	с	115	в	135	в
13.	124	в	110	в	121	в
14.	122	в	107	с	127	в
15.	119	в	126	в	135	в
16.	126	в	126	в	135	в
17.	122	в	121	в	135	в
18.	124	в	110	в	121	в
19.	125	в	114	в	119	с
20.	114	с	113	в	128	в
21.	123	в	109	с	135	в
22.	114	с	113	в	128	в
23.	122	в	107	с	127	в
24.	121	в	118	в	135	в
25.	108	с	92	с	106	с
26.	70	н	75	н	71	н
27.	126	в	122	в	135	в
28.	124	в	110	в	121	в
29.	125	в	114	в	119	с
30.	113	с	120	в	128	в
31.	123	в	109	с	135	в
32.	126	в	89	с	119	в
33.	108	с	92	с	106	с
34.	122	в	107	с	127	в
35.	126	в	126	в	135	в
36.	111	с	102	с	128	в

37.	124	B	100	c	111	c
38.	125	B	114	B	119	c
39.	121	B	118	B	135	B
40.	116	c	115	B	135	B
41.	126	B	89	c	119	B
42.	70	H	75	H	71	H
43.	124	B	110	B	121	B
44.	108	c	92	c	106	c
45.	113	c	120	B	128	B
46.	111	c	102	c	128	B
47.	119	B	126	B	135	B
48.	122	B	121	B	135	B
49.	126	B	126	B	135	B
50.	124	B	100	c	111	c
51.	116	c	115	B	135	B
52.	121	B	118	B	135	B
53.	125	B	114	B	119	c
54.	108	c	92	c	106	c
55.	123	B	109	c	135	B
56.	126	B	122	B	135	B
57.	111	c	102	c	128	B
58.	113	c	120	B	128	B
59.	70	H	75	H	71	H
60.	126	B	122	B	135	B
61.	119	B	126	B	135	B
62.	124	B	100	c	111	c
63.	116	c	115	B	135	B
64.	126	B	89	c	119	B
65.	122	B	121	B	135	B
66.	119	B	126	B	135	B
67.	126	B	122	B	135	B
68.	122	B	121	B	135	B

Додаток И

Результати дослідження за методикою «Самооцінка типу прихильності»

№ учасника дослідження	А	В	С	Д
1.	8	2	4	5
2.	4	3	1	1
3.	1	3	10	10
4.	4	3	1	1
5.	9	3	1	12
6.	3	4	2	3
7.	10	2	4	1
8.	4	3	2	1
9.	1	5	3	12
10.	5	3	10	1
11.	2	4	1	2
12.	4	6	3	2
13.	5	2	6	8
14.	4	3	1	1
15.	10	9	8	7
16.	11	7	1	2
17.	10	7	5	3
18.	8	2	4	5
19.	4	3	1	1
20.	1	3	10	10
21.	4	3	1	1
22.	9	3	1	12
23.	3	4	2	3
24.	10	2	4	1
25.	4	3	2	1
26.	1	5	3	12
27.	5	3	10	1
28.	2	4	1	2
29.	4	6	3	2
30.	5	2	6	8
31.	4	3	1	1
32.	10	9	8	7
33.	11	7	1	2
34.	10	7	5	3
35.	8	2	4	5
36.	4	3	1	1
37.	1	3	10	10

38.	4	3	1	1
39.	9	3	1	12
40.	3	4	2	3
41.	10	2	4	1
42.	4	3	2	1
43.	1	5	3	12
44.	5	3	10	1
45.	2	4	1	2
46.	4	6	3	2
47.	5	2	6	8
48.	4	3	1	1
49.	10	9	8	7
50.	11	7	1	2
51.	10	7	5	3
52.	8	2	4	5
53.	4	3	1	1
54.	1	3	10	10
55.	4	3	1	1
56.	9	3	1	12
57.	3	4	2	3
58.	10	2	4	1
59.	4	3	2	1
60.	1	5	3	12
61.	5	3	10	1
62.	2	4	1	2
63.	4	6	3	2
64.	5	2	6	8
65.	4	3	1	1
66.	10	9	8	7
67.	11	7	1	2
68.	10	7	5	3

Додаток І

Результати дослідження за методикою «Маскулінність – фемінність»

Сандри Бем

№ дослідження	учасника	IS	
		Кіл зн	Як зн
1.		2,322	ЯВ Ф
2.		-23,22	ЯВ М
3.		-4,644	ЯВ М
4.		-23,22	ЯВ М
5.		-11,61	ЯВ М
6.		23,22	ЯВ Ф
7.		6,966	ЯВФ
8.		-13,932	ЯВ М
9.		2,322	ЯВ Ф
10.		2,322	ЯВ Ф
11.		-4,634	ЯВ М
12.		13,9	ЯВ Ф
13.		-11,01	ЯВ М
14.		-6,966	ЯВ М
15.		-13,932	ЯВ М
16.		-4,644	ЯВ М
17.		-23,22	ЯВ М
18.		2,322	ЯВ Ф
19.		-23,22	ЯВ М
20.		-13,932	ЯВ М
21.		-6,966	ЯВ М
22.		-4,644	ЯВ М
23.		-23,22	ЯВ М
24.		2,322	ЯВ Ф
25.		6,966	ЯВФ
26.		-11,61	ЯВ М
27.		2,322	ЯВ Ф
28.		-13,932	ЯВ М
29.		-23,22	ЯВ М
30.		2,322	ЯВ Ф
31.		13,9	ЯВ Ф
32.		2,322	ЯВ Ф
33.		-4,644	ЯВ М
34.		-23,22	ЯВ М
35.		-11,61	ЯВ М
36.		-6,966	ЯВ М

37.	6,966	ЯВФ
38.	-23,22	ЯВ М
39.	-13,932	ЯВ М
40.	13,9	ЯВ Ф
41.	-11,61	ЯВ М
42.	2,322	ЯВ Ф
43.	2,322	ЯВ Ф
44.	-4,644	ЯВ М
45.	6,966	ЯВФ
46.	23,22	ЯВ Ф
47.	-4,634	ЯВ М
48.	-23,22	ЯВ М
49.	-13,932	ЯВ М
50.	2,322	ЯВ Ф
51.	13,9	ЯВ Ф
52.	-11,61	ЯВ М
53.	-23,22	ЯВ М
54.	6,966	ЯВФ
55.	-23,22	ЯВ М
56.	-4,634	ЯВ М
57.	-6,966	ЯВ М
58.	-11,01	ЯВ М
59.	2,322	ЯВ Ф
60.	6,966	ЯВФ
61.	-4,644	ЯВ М
62.	-4,634	ЯВ М
63.	23,22	ЯВ Ф
64.	-11,01	ЯВ М
65.	-23,22	ЯВ М
66.	-11,61	ЯВ М
67.	-11,01	ЯВ М
68.	23,22	ЯВ Ф

ЯВ М – яскраво виражена маскулінність

ЯВФ – яскраво виражена фемінність

Додаток І

Результати дослідження за методикою «Тест на емпатію Мехрабяна та Епштейна»

№ дослідження	учасника	Рівень емоційного відгуку	
		Якісні значення	Якісні значення
1.		28	В
2.		25	В
3.		30	В
4.		25	В
5.		20	С
6.		22	С
7.		31	В
8.		9	Н
9.		32	В
10.		26	В
11.		28	В
12.		18	С
13.		10	Н
14.		30	В
15.		18	С
16.		29	В
17.		20	С
18.		22	С
19.		22	С
20.		29	В
21.		26	В
22.		21	С
23.		24	В
24.		14	С
25.		28	В
26.		11	Н
27.		25	В
28.		27	В
29.		30	В
30.		26	В
31.		18	С
32.		26	В
33.		28	В
34.		32	В
35.		18	С
36.		24	В

37.	28	B
38.	29	B
39.	16	C
40.	8	H
41.	31	B
42.	28	B
43.	26	B
44.	15	C
45.	28	B
46.	25	B
47.	30	B
48.	25	B
49.	20	C
50.	22	C
51.	31	B
52.	9	H
53.	32	B
54.	26	B
55.	28	B
56.	18	C
57.	10	H
58.	30	B
59.	18	C
60.	29	B
61.	20	C
62.	22	C
63.	22	C
64.	29	B
65.	26	B
66.	21	C
67.	24	B
68.	14	C